

ULUSLARARASI ADALET DİVANI'NIN KOSOVA HAKKINDAKİ KARARI VE KKTC GERÇEĞİ

Tugay ULUÇEVİK
E. Büyükelçi

Özet: Uluslararası Adalet Divanı yaptığı inceleme sonucunda “Kosova'nın tek taraflı bağımsızlık ilânının uluslararası hukuka uygun olduğu” yolunda 22 Temmuz 2010 tarihinde açıkladığı istişarî mütalâada, bize göre yersiz ve gereksiz olarak Kosova sorunu ile Kıbrıs sorunu ve Kosova'nın bağımsızlık ilânı ile KKTC'nin kuruluşu arasında kıyaslamalar yapmıştır. Bunu yaparken da KKTC'nin ilânına ilişkin gerçekleri çarpıtan görüşlere ve değerlendirmelere yer vermiştir. Bu makalede UAD kararının Kıbrıs sorununun nihai çözümününün temel unsurları hakkında Rum Tarafı'nın iddialarına arka çıkan değerlendirme ve atıfları ile BM'nin ve uluslararası siyasetin başaktörlerinin Kıbrıs konusunda Rumlardan yana ön yargılı tutumuna yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: BM, Uluslararası Adalet Divanı, Kosova, Kıbrıs

THE RESOLUTION OF INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE ON KOSOVO AND THE TRUTH ABOUT THE TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS

Abstract: This article is about the resolution of ICJ on Kosova which also includes incorrect and biased evaluations about Turkish Republic of Norhtern Cyprus. The author draws our attention to the United Nations' prejudiced approach which obviously took part on one of the sides.

Key Words: United Nations, International Court of Justice, Kosovo, Cyprus

UAD'nın Kosova Hakkındaki Mütalâası¹

BM Yasası'nda "BM'nin ana adlî organı" olarak tarif edilen Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD), BM Genel Kurulu'nun talebi² üzerine yaptığı inceleme sonucunda "*Kosova'nın tek taraflı bağımsızlık ilânının uluslararası hukuka uygun olduğu*" yolunda 22 Temmuz 2010 tarihinde açıkladığı istişarî mütalâada, bize göre yersiz ve gereksiz olarak Kosova sorunu ile Kıbrıs sorunu ve Kosova'nın bağımsızlık ilânı ile KKTC'nin kuruluşu arasında kıyaslamalar yapması; bunu yaparken da KKTC'nin ilânına ilişkin gerçekleri çarpıtan görüşlere ve değerlendirmelere yer vermiş olması; KKTC'nin kuruluşu ile Güney Rodezya'da beyaz azınlığın kuvvet kullanarak bağımsızlık ilân etmesini ve ırk ayırımına dayalı bir rejim kurmasını; Bosna – Hersek sorununda "*Republika Srpska'nın*" oynadığı rolü ve gerçekleştirdiği kanlı eylemleri aynı mahiyette olaylar olarak mütalâa etmesi; Kıbrıs sorununun nihai çözümünün temel unsurları hakkında Rum Tarafı'nın iddialarına arka çıkan değerlendirmelerde ve atflarda bulunması, BM'nin ve uluslararası siyasetin başaktörlerinin Kıbrıs konusunda Rumlardan yana ön yargılı tutumunun yeni bir tezahürünü oluşturmuştur.

Kosova'nın 17 Şubat 2008'de bağımsızlık ilân etmesi ve bağımsızlığın uluslararası toplumun önemli bir kesimi tarafından destek ve kabul görmesi, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nde (GKRY) ve Yunanistan'da ve onların Kıbrıs politikalarını destekleyen çevrelerde, Kosova örneğinin KKTC'nin Türkiye'den başka Devletler tarafından tanınmasına yol açabilir kaygısının doğmasına sebep olmuştur. Bu çevreler, Kosova'nın bağımsızlık ilân etmesini aktif biçimde destekler ve bağımsızlık ilânından hemen sonra Kosova'ya diplomatik tanıma bahşedip ilişki kurarken, o tarihler itibarıyla 25 yıldır demokratik bir Devlet olarak bütün kurum ve kuruluşlarıyla var olan ve her geçen gün biraz daha kökleşip gelişen KKTC gerçeğini kabullenememenin ortaya koyduğu tutarsızlığın sıkıntılarını yaşamağa başlamışlardır. Abhazy'a'nın ve Güney Osetya'nın bağımsızlıklarının önce Rusya, sonra da Venezuelâ, Nikaragua ve Nauru tarafından tanınması uygulanan çifte standardı daha da belirgin hale getirmiştir. Bu durumda, UAD'ın Kosova'nın bağımsızlık ilânının uluslararası hukuka uygun olup olmadığını incelemeye başlaması, Kıbrıslı Rumlardan ve onların tezlerine arka çıkan çevreler için, Kosova'nın bağımsızlığının KKTC'nin yaygın biçimde tanınmasına emsal teşkil etmesini önleyecek savları ortaya atma ve bu savların UAD tarafından Kosova konusundaki mütalâaya dercedilmesi yönünde gayret sarf etme bakımından fırsat oluşturmuştur.

1 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15987.pdf>; International Court of Justice, Year 2010, 2010, 22 July, General List No. 141

2 BM Genel Kurulu'nun 8 Ekim 2008 tarihli ve 63/3 sayılı Kararı (A/RES/63/3)

Türkiye UAD'a Görüş Bildirmemiştir

UAD'ın Statüsü'ne göre³ BM üyesi Devletler ve BM sistemine dahil kuruluşlar UAD'ın kendisinden talep edilen istişarî görüşü oluşturmak amacıyla yapacağı oturumlara katılabilmekte ve inceleme konusu hakkında yazılı ve/veya sözlü görüş açıklayabilmektedir. Aralarında “Kıbrıs” (GKRY), Sırbistan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya ABD, İngiltere, Almanya, Rusya Federasyonu, Arnavutluk, Fransa, Hollanda, Danimarka, Azerbaycan, Japonya, Suudî Arabistan, Çin, Brezilya, Bulgaristan, Hırvatistan, İspanya, Ürdün, Norveç, Polonya, Romanya, İsviçre, İran ve Libya'nın da bulunduğu 40 kadar Devlet'in konu hakkında UAD'a yazılı ve/veya sözlü görüş bildirmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kosova ile yakından ilgilenen, Kosova'yı bağımsızlık ilânının ertesi günü 18 Şubat 2008 tarihinde ilk tanıyan 8 Devlet'ten biri olan ve konuyla, KKTC olgusu dahil, çeşitli açılardan da doğrudan alâkalı bulunan Türkiye'nin UAD'a görüş bildirmemiş olduğuna işaret etmek istiyoruz. Bu tutumu yadırgadığımızı da ifade etmeliyiz.

UAD'a Bildirilen Görüşlerden Alıntılar

UAD'ın Kosova'nın bağımsızlık ilânı hakkında vardığı sonuç çerçevesinde Kıbrıs sorununa ve KKTC'ne ilişkin olarak ortaya koyduğu görüşlerin ve değerlendirmelerin sebeplerinin ve mahiyetinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur düşüncesiyle, UAD'ın Kosova konusunda yaptığı inceleme sürecinde bazı Devletlerin Kıbrıs konusunda ve KKTC hakkında ortaya koymuş oldukları görüşlere ve iddialara dair alıntılara aşağıda yer veriyoruz:

GKRY :

— “...Kıbrıs sorununa çözüm bulma teşebbüsleri ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kendi topraklarındaki işgal durumu 30 yılı aşkın bir süredir devam etmektedir. Hiçbir uluslararası kuruluş veya Türkiye dışındaki herhangi bir Devlet işgal altında bulunan bölgede bir Devletin varlığını kabul ediyor değildir. Müzakerelerin temeli Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ülkesinin tamamı üzerindeki tek Devlet olduğu olgusudur.”⁴

3 UAD'ın Statüsü'nün 66. Maddesi

4 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15609.pdf>, Written Statement Submitted by the Republic of Cyprus, 03.04.2009, para.155, s.40

— “ *Balkanlar’daki komşuları gibi, Kıbrıs da, siyasî çözüm şekillerinin silâh zoruyla kabul ettirilmesi teşebbüslerine maruz kalmıştır. Şiddete şiddetle karşı konulması Kıbrıs’ın izlediği bir yol değildir.*”⁵

— “ *.....Yasal olmayan kuvvet kullanımı ve uluslararası hukukun başkaca şekillerde ağır ihlâli sonucunda ortaya çıkan durumların tanınmaması özel bir hukukî yükümlülüktür. Kuvvet kullanılarak ve uluslararası hukuku ihlâl eden bir süreç sonunda kurulan ve kendi kendini ‘Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ olarak adlandıran varlık (entity) buna misaldir.*”⁶

— “ *.....self-determination” hakkı ‘bütün halklar’ tarafından kullanılabilir; bir Devlet’in içindeki azınlıklar veya diğer gruplar bu hakka sahip değillerdir.*”⁷

— “ *Kıbrıs’ın görüşüne göre Kosova halkı ‘self-determination’ hakkına sahip değildir.*”⁸

— “ *Mahkemeye bildirilen yazılı görüşlerin birçoğunda - Kosova’nın bağımsızlık ilânını destekleyenlerde olsun, buna karşı çıkanlarda olsun- Kosova’nın durumunun Kıbrıs’ın kuzeyindeki durumdan farklı olduğunu kaydedilmiş bulunduğunu görüyoruz. Bazı görüşlerde bu farklılığa işaret edilirken 1974’deki Türk istilâsını takiben Kıbrıs’ın kuzeyinde kurulan rejimin uluslararası hukukun ağır bir ihlâlini oluşturduğu belirtilmekte ve bu sebeple de hukuken ortaya bir Devletin çıkmadığı olgusu üzerinde durulmaktadır. Diğer bazı görüşlerde de sözde ‘Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ni (KKTC)’ tanımamanın bütün Devletler için Güvenlik Konseyi’nin kararlarından kaynaklanan hukukî bir vecibe olduğu vurgulanmaktadır. Gerçek odur ki, Kıbrıs konusunda uluslararası hukukun ihlâllerinden sorumlu olan Türkiye dünyada KKTC’ni tanıyan tek Devlet’tir.*”⁹

İngiltere:

— “ *Kosova’nın bağımsızlığı Kıbrıs’ta veya Kanada’da, Fas’ta veya Meksika’da, Somali’de veya İspanya’da, Türkiye’de veya Tanzanya’da veya*

5 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15724.pdf>, International Court of Justice, CR 2009/29, Year 2009, Public Sitting, 07.12.2009, Verbatim Record, para. 3, s.37

6 Ibid, para. 28-29, s. 41

7 Ibid, para. 58, s. 47

8 Ibid, para. 61, s. 47

9 Ibid, para. 62, s. 48

başka bir yerde ayrılıkçı hareketler veya self-determination talepleri için model olarak kullanılamaz."¹⁰

— “Genellikle uluslararası hukuk bir Devletin bir bölümünün bir iç süreç sonucunda ayrılmasını yasaklamamaktadır. (Dipnotu olarak: Bazı belirli hallerde bir Devletin bölünmesini önleyen özel garantiler ihdas edilebilir. Örneğin, Kıbrıs hakkındaki Garanti Antlaşması).¹¹

— “...Bir Devletten ayrılmanın (*separation or secession*) uluslararası hukuk bakımından yasadışılık arzettiği durumlar olabilir....(Bu durumlar) dış tecavüz veya müdahale veya insan haklarının yaygın biçimde ihlâli sonucunda ortaya çıkmış olabilir.... BM Güvenlik Konseyi'nin ve Genel Kurulu'nun uygulaması, uluslararası hukuk bakımından yasadışılık gösteren toprak durumlarında Devletlere tanımama çağrısında bulunma şeklinde olagelmıştır.... Bu tutum kendisini aşağıdaki örneklerde göstermiştir: Katanga..., Güney Rodezya..., Güney Afrika Bantustanı..., Namibia..., Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.... Kuveyt.” .... Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kıbrıs'taki çatışmalardan ve 1974'de Türkiye tarafından gerçekleştirilen istilâdan sonra ortaya çıkmıştır. 1983'de Güvenlik Konseyi KKTC'nin 'hukuken geçersiz' olduğunu ilân etmiş ve Devletlere 'Kıbrıs Cumhuriyeti'nden başka bir Kıbrıs Devleti'ni tanımama' çağrısında bulunmuştur.”¹²

— “İstikrar uluslararası sistem için önemlidir ve dünyanın diğer bölgelerindeki Devletlerin, Balkanlardaki olayların ve Kosova'nın Bağımsızlık Bildirisi'nin kendileri için istikrarsızlık riski yaratmadığı hususunda sarih bir anlayışa sahip olmaları gereklidir. Kosova'daki durumun başka yerlerdeki gelişmeler bakımından bir emsal oluşturmadığına dair görüşümüz açıktır. Kosova'nın bağımsızlığı kapıyı Devletlerin parçalanması için açmamaktadır....”¹³

— “Kuzey Kıbrıs örneğinde....Güvenlik Konseyi, Kıbrıs'ın kuzeyinde bir Devlet kurma teşebbüsünün Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran 1960 Antlaşmasına ve 1960 Garanti Antlaşmasına aykırı olduğu sonucuna açıkça varmıştır. Güvenlik Konseyi, ayrıca, bütün Devletlere Kıbrıs Cumhuriyeti'nden başka herhangi bir Devlet'i tanımamaları yolunda açıkça çağrıda bulunmuştur.

10 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15638.pdf>, Written Statement of the United Kingdom, 17.04.2009, para. O.19, s. 10

11 Ibid, para. 5.9, s. 86

12 Ibid, para: 5.34 – 5.50, s. 93 - 98

13 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15734.pdf>, International Court of Justice, CR 2009/32, Year 2009, Public Sitting, 10.12.2009, Verbatim Record, para. 10, s.40

Güvenlik Konseyi, iki kararında, kuzey Kıbrıs'ın tanınmaması çağrısını yapmıştır. Bu çağrıya uluslararası toplum sadakatle uymuştur. Kosova'nın Bağımsızlık Bildirisi'nin yasal olduğunu teyit eden bir mütalâanın Kıbrıs bağlamında emsal yaratan bir etkisi olmayacaktır....Kosova'nın Bağımsızlık Bildirisi herhangi bir Antlaşmaya aykırı değildir. Güvenlik Konseyi uluslararası topluma Kosova'yı tanımama çağrısı yapmamıştır.”¹⁴

— *“Hiç kimse, Kıbrıs'ın herhangi bir parçasının ayrılmasını yasaklamış olan Kıbrıs'a ilişkin Garanti Antlaşmasıyla karşılaştırılabilecek şekilde Kosova'nın Bildirisi'nin belirli bir antlaşma tarafından yasaklanmış olduğunu ifade etmemiştir.”¹⁵*

Amerika Birleşik Devletleri:

“Her ne kadar bağımsızlık ilânları uluslararası hukukun ihlâlini oluşturmazlarsa da, bazı hallerde uluslararası hukuku ciddi surette ihlâl eden olaylara veya eylemlere bağlı olarak vuku bulurlar. Bu önemli bir farktır. Örneğin, bağımsızlığın bir apartheid rejimi kurulmasına yönelik bir hareket sonunda ortaya çıkması halinde – ki bu uluslararası hukukun emredici kurallarının ciddi ihlâlini oluşturur – bağımsızlık ilânları yasadışı olarak nitelenegelmıştır. Bunun içindir ki, BM Güvenlik Konseyi Güney Rodezya hükûmetinin beyaz supremacist lideri Ian Smith'in 'iktidarı gaspetmesini' bir karar kabul ederek kınamış ve O'nun hükûmetinin bağımsızlık ilânının hiçbir 'yasal geçerliliği bulunmadığını' beyan etmiştir. Bu durumda dahi, Güvenlik Konseyi, bağımsızlık ilânının kendisinin uluslararası hukukun ihlâli olduğunu açıklamak yerine, bağımsızlık ilânını 'hukuken geçersiz' olarak nitelemiştir.”¹⁶

Sırbistan:

— *“...Uluslararası hukukun varlıkların (entities) yeni Devletler olarak ortaya çıkmalarına mani olmasının örnekleri olarak 'Katanga', 'Güney Rodezya', 'Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti', 'Bouganville', 'Anjuan Cumhuriyeti', 'Somaliland', 'Kosova', 'Yukarı Karabağ' gösterilebilir...”¹⁷*

14 Ibid, para. 13 – 14, s.14

15 Ibid, para.10, s. 49

16 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15640.pdf>, Written Statement of the United States of America, 17.04.2009, Section III, s. 56

17 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15642.pdf>, Written Statement of the Government of the Republic of Serbia, 15.04.2009, para.972, s. 335

— “Uluslararası toplumun, belirli toprak ihtilâflarını uluslararası hukukun temelinde çözmek için uzun yıllardır yorulmak bilmez gayretler sarfetmiş olduğu hatırdadır tutulmalıdır. Kıbrıs ve Filistin bunun örnekleridir. Uluslararası toplum...bunu oldubitti yaratmağa yönelik tek taraflı teşebbüslere teslim olmadan başarmıştır. Mahkemenin Duvar davasında verdiği mütalâa bu açıdan en öndegelen ve önemli örnektir (İşgal Altındaki Filistin Topraklarında Duvar İnşasının Hukukî Sonuçları, İstişarî Mütalâa, UAD Raporlar 2004).¹⁸

— “Tek Taraflı Bağımsızlık İlanına (İngilizce kısaltması UDI) ilişkin Bildiri’yi kaleme alanların mantığını takip edersek, UDI’nin yazarlarının ve onları destekleyenlerin Mahkeme’nin UDI ile yaratılan sözde ‘gerçeği’ kabul etmesini istedikleri gibi, bizim de yukarıda atıfta bulunduğumuz Filistin veya Kıbrıs’taki durumların benzer şekillerde bir çıkmaz noktasına ulaştığını öne sürerek bu durumda uluslararası toplumun sözde ‘arazideki gerçeklere’ teslim olmasını istememizin mümkün olabileceği görüşündeyiz. Bu yaklaşımın taşıdığı tehlikeler ortadadır”.¹⁹

Almanya:

— “Almanya Kosova’nun gerçekten özel bir durum olduğu görüşünü muhafaza etmektedir. Bununla beraber, bu (görüşümüz) Kosova’daki durumun ‘hukukun dışında’ olduğu veya Kosova için ‘özel bir hukuk’ bulunduğu anlamına gelmemektedir... Diğer Devletlerin de aynı şekilde vurguladıkları gibi, ‘bu durum ile başka yerlerde bazı grupların veya diğerlerinin bağımsızlık iddialarında buldukları şartlar arasında paralellik veya benzerlik yoktur. Kosova’yı çevreleyen olaylar bir emsal oluşturmamaktadır. Bu görüş, Kosova’nın bağımsızlığını tanımış olanlar dahil olmak üzere, Avrupa Birliği’nin bütün üye Devletleri tarafından paylaşılmaktadır.”²⁰

— “Kosova emsal olamaz. Çünkü burada kendine has ve benzersiz bir durum vardır. Bu durumun ana unsurları şunlardır: Birincisi, nüfusun çoğunluğuna karşı uygulanan katliam ve yer değiştirme politikasına varan muazzam ve sistematik bir baskı dönemi. İkincisi, Sırbistan’ın sürekli

18 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15710.pdf>, International Court of Justice, CR 2009/26, Year 2009, Public Sitting, 02.12.2009, Verbatim Record, s.56, para.10

19 Ibid, para 36 – 38, s. 56

20 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15690.pdf> , Written Comments of the Federal Republic of Germany on Other Written Statements, 14.07.2009, para. 3, s. 6

baskı uygulamasına ve self-determination demokratik hakkını inkâr etmesine karşı Priştina üzerinde iktidarını ve nüfuzunu muhafaza edemediği uzun bir dönem boyunca uluslararası toplumun BM şemsiyesi altında bölgedeki mevcudiyeti. Üçüncüsü, BM'nin önderliğinde yürütülen ve müzakereye dayanan bir çözüm elde etmek için uzlaşmanın tasavvur edilebilir bütün seçeneklerinin araştırıldığı müzakere sürecinin başarısız kalması. Bu durumda kalan tek çare bağımsız Kosova Devleti olmuştur. Kosova'nın bu çok özel şartlarının ışığında Kosova'nın bağımsızlığının istenilmeyen bir emsal olarak kullanılabileceği yolundaki endişeleri haklı bulmuyoruz.”²¹

Arnavutluk:

— “...(Kosova'daki) durum kukla Devletlerin kurulduğu ve (BM) Genel Kurulu'nun ve Güvenlik Konseyi'nin Devletlere bu Devletleri tanımamaları yolunda çağrıda buldukları durumlardan tamamen farklıdır. Birinci örnek Katanga'dır. Bu konuda, Güvenlik Konseyi bütün Devletlerden Kongo Cumhuriyeti'nin toprak egemenliğine ve siyasî bağımsızlığına zarar verecek herhangi bir harekette bulunmaktan kaçınmalarını istemişti. Diğer bir örnek Güney Rodezya'nın 1965'de bağımsızlık ilân etmesidir. Güney Afrika kendisinin anavatanı olarak Transkei'nin bağımsızlığını ilân etmesi üzerine de (Güvenlik Konseyi) aynı tutumu göstermişti. Kıbrıs Türk makamları da 1983'de kuzey Kıbrıs'ta bağımsız bir Devlet ilân ettiği zaman Güvenlik Konseyi bütün Devletlere çağrıda bulunarak Kıbrıs Cumhuriyeti'nden başka bir Kıbrıs Devleti'nin tanınmamasını talep etmişti.”²²

— “Üçüncü bir Devlet'in kuvvet kullanarak veya başka şekillerdeki müdahalesinin belirleyici olduğu bağımsızlık ilânı elbette ki uluslararası hukukun ciddi bir ihlâlini oluşturur. Bu sebeple, (BM) Güvenlik Konseyi ve bazen Genel Kurul Devletlere yeni oluşan varlığı tanımamaları çağrısında bulunmuştur. Bu durumun en çarpıcı örneği tabiatıyla Kuzey Kıbrıs'tır. Müdahale etmiş olan Devlet'ten başka bir Devlet Kuzey Kıbrıs'ın bağımsızlık ilânını tanımamıştır.”²³

21 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15710.pdf>, International Court of Justice, CR 2009/26, Year 2009, Public Sitting, 02.12.2009, Verbatim Record, para. 39, s. 31

22 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15618.pdf>, Written Statement of the Government of the Republic of Albania, 14.04.2009, para. 56, s. 31

23 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15714.pdf>, International Court of Justice, CR 2009/26, Year 2009, Public Sitting, 10.12.2009, Verbatim Record, para. 10, s.40,

Fransa:

— “...Var olan bir Devlet'in toprağında bağımsızlık ilânı ve yeni bir 'Devletin' kurulması, BM Yasası'na aykırı olan tehdit veya kuvvet kullanımı veya uluslararası hukukun ihlâli sonucunda meydana gelebilir. Tabiatıyla bu durum, istisnasız olarak bütün tarafların yapılan ihlâlleri ve bu ihlâllerin sonucu olan durumu tanımaktan kaçınmalarını gerektirir. Örneğin, Güney Afrika tarafından 'Bantustanların' ve ayrıca 'Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin' bağımsızlıklarının ilân edilmesi, bu hareketler apartheid'i ve kuvvet kullanımını yasaklayan uluslararası hukukun temel ilkelerine aykırı oldukları için uluslararası toplumdan hasımca tepki görmüşlerdir.”²⁴

Çek Cumhuriyeti:

— “...1244 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararının hedeflerinden biri, Kosova'nın nihai statüsünü belirlemek değil, Belgrad'daki ve Priştina'daki makamlar arasındaki siyasi süreç için uluslararası hukukî bir çerçeve oluşturmaktır. Şayet Güvenlik Konseyi konu hakkında karar vermek ve Kosova'nın bağımsızlığı gibi çözüm şekillerinden birini bertaraf etmek isteseydi, örneğin, Kıbrıs'taki duruma ilişkin kararlarında yaptığı üzere, 1244 sayılı kararına özel bir hüküm koyabilirdi. 1244 sayılı kararın kabulünden birkaç gün sonra, BM Güvenlik Konseyi, Kıbrıs sorununun çözümüne ilişkin pozisyonunu da açıkça içeren 1251 sayılı kararı benimsemiştir. Bu karardaki ifade, 1251 sayılı kararın kabulünden önce ve sonra Konseyin Kıbrıs sorunu hakkında benimsediği diğer kararlarında da yer almıştır...”²⁵

Norveç:

— “... BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararı, uluslararası hukukun öngördüğü (Kosova'nın) bağımsızlık bildirisinin yayınlanmasını engelleyen vecibeleri içermemektedir veya (bağımsızlık ilânını) geçersiz saymamaktadır. Oysa, bu, 'Kıbrıs Türk Yasama Meclisi'nin' 'Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin' kurulması hakkında 15 Kasım 1983 tarihinde yayınladığı Bildiri'ye dair Güvenlik Konseyi'nin 541 sayılı kararında yapılmıştır...”²⁶

24 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15607.pdf>, Written Statement by the French Republic, 17.04.2009, para. 2.2.13, s. 28, ayrıca bkz.<http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15728.pdf>, International Court of Justice, CR 2009/31, Year 2009, Public Sitting, 09.12.2009, Verbatim Record para. 13, 14 iii., s. 21-22 International Court of Justice, CR 2009/31, Year 2009

25 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15605.pdf>, Written Statement of the Czech Republic, 14.04.2009, s. 10

26 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15650.pdf>, Written Statement of the Kingdom of Norway, 16.04.2009, para. 11, s. 5

— “(BM) Güvenlik Konseyi’nin silâhli kuvvetlerin açıkça hukuk dışı biçimde kullanılması sonucunda ortaya çıkan bir durumun tanınmaması yolunda kesin bir tavır alamayacağını söylemek istemiyoruz. Güvenlik Konseyi, Kasım 1983’de sözde ‘Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin” kurulmasıyla ilgili olarak aldığı 541 sayılı kararında bu şekilde hareket etmiştir. Konsey, Irak’ın Ağustos 1990’da Kuveyt’i ilhak etmesi karşısında da aynı şekilde davranmıştır. Fakat, (Kosova konusunda) böyle bir durum yoktur ve Güvenlik Konseyi (yukarıda belirtilen durumlardaki gibi) bir tutum almış değildir.”²⁷

Bazı Devletlerin UAD’a Bildirdiği Görüşler Hakkındaki Düşüncelerimiz

UAD’ın Kosova’nın bağımsızlık ilânının uluslararası hukuka aykırı olup olmadığı konusunda yaptığı inceleme sonucunda hazırladığı hukukî mütalâanın, önemli ölçüde, BM üyesi çeşitli Devletlerin Mahkeme’ye yazılı ve/veya sözlü olarak bildirdikleri siyasî nitelikli görüşlerdeki unsurlardan oluştuğunu görmekteyiz.

Bir diğer müşahedemiz de, Kosova’nın bağımsızlık ilânını destekleyen ve kabullenen Devletlerle, Kosova’nın bağımsızlık ilânına karşı olanların, KKTC konusunda siyasî mülâhazalarla aynı safta yer almaları ve Kosova’nın bağımsızlık ilân etmesinin KKTC’nin uluslararası plânda kabul görmesine emsal teşkil edemeyeceği görüşünde birleşmekte olmalarıdır.

Sırbistan, Kosova’nın bağımsızlık ilân ederek kendisinden ayrılmış olmasına karşı olduğu için, KKTC dahil diğer bazı bağımsızlık ilânlarına uluslararası hukuk temelinde karşı çıkmış olduğunu uluslararası topluma hatırlatmıştır. Bunu yaparken Kosova’nın tanınmasının KKTC’nin kabullenilmesine yol açabileceğini de zımnen belirtmiştir.

GKRY de, Kıbrıs konusunda “Kıbrıs Cumhuriyeti’nin” ve “Kıbrıs Hükûmeti’nin” yasal olarak var olduğu iddiasından hareketle, Kosova konusunda da Sırbistan’ın egemenliğini ve toprak bütünlüğünü esas alan bir tutum takınmıştır. Bunu yaparken de Kıbrıs sorunundaki gerçekleri işlerine gelen yönde tahrif eden yaklaşımını sürdürmüştür. Kıbrıs sorununu silâh kullanarak kendilerinin yaratmış olduğu gerçeğini ve buna dair Makarios’un, Clerides’in, 1974’de BM’deki Yunan Temsilci’nin ve başkalarının ifşaatını hatırlamadan, KKTC’nin Türkiye’nin silâh kullanımı sonucunda ortaya çıktığını iddia etme yüzüzlüğünü her zamanki gibi gösterebilmiştir.

²⁷ <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15728.pdf>, International Court of Justice, CR 2009/31, 09.12.2009, para.18, s.46

Azerbaycan, Yukarı Karabağ'daki durum ve buna ilişkin kaygıları dolayısıyla, UAD'a Sırbistan'ın egemenliği ve toprak bütünlüğü temelinde görüş bildirmiştir.

Sırbistan'ın, GKRY'nin ve Azerbaycan'ın görüşlerinin ve tutumlarının kendileriyle doğrudan ilgili sebeplerle tutarlılık arzetmekte olduğu söylenebilir.

Bununla beraber, Kosova'nın bağımsızlık ilânını teşvik edip destekleyen ve Kosova'yı bağımsız Devlet olarak tanıyan, başta AB üyeleri ve ABD ve özellikle de İngiltere olmak üzere, çeşitli Devletlerin KKTC bakımından takındıkları olumsuz tutumlardaki çifte standardı da burada vurgulamaya kendimizi mecbur hissediyoruz. Ayrıca, KKTC'nin oluşumuna varan Kıbrıs sorunundaki gelişmeleri, ırkçı beyaz azınlığın Güney Rodezya'nın bağımsızlığını ilân etmesine ve ayrıca Irak'ın Kuveyt'i ilhak teşebbüsünde bulunmasına benzeten zihniyetin tutumunu, Kıbrıs sorununun ortaya çıkmasında ve on yıllardır çözülemeden kalmasında taşıdıkları tarihî sorumluluğu gizleme gayretinin utanç verici olması gereken bir tezahürü olarak gördüğümüzü ifade etmekten kendimizi alamıyoruz.

Bu çerçevede, 1963 Aralık ayında Kıbrıs'ta Rumların soydaşlarımıza karşı başlattıkları “*etnik temizlik*” hareketi ve 1960 Anayasası'na indirdikleri darbe ve daha sonra da 15 Temmuz 1974'de Yunanistan'ın Ada'da gerçekleştirdiği ENOSIS'i ilân teşebbüsü karşısında Kıbrıs'ın garantörlerinden biri olarak yükümlülüklerinin gereğini yapmaktan kaçınmış olan İngiltere'nin UAD'a bildirdiği görüşünde KKTC'ni “*Kıbrıs'taki çatışmaların ve 1974'de Türkiye tarafından gerçekleştirilen istilânın*” ürünü olarak takdim etmesini ibret verici bir yüzüstlük ve vurdum duymazlık numunesi olarak görüyoruz.

Fransa ve Norveç'in de, KKTC'nin Türkiye'nin kuvvet kullanması sonucunda kurulduğunu, Türkiye'nin ismini zikrederek veya ima yoluyla belli ederek, iddia etmiş olduğunu kaydediyoruz.

Ayrıca, belirli sebeplerle Türkiye ile geleneksel olarak çok özel dostane ilişkiler sürdürülmüş ve Kıbrıs konusunun gelişmeleri içinde Kıbrıs Türk halkını ve Türkiye'yi açıkça destekleyen az sayıdaki Devletlerden biri olagelmüş bulunan dost ve kardeş Arnavutluk'un, UAD'a KKTC konusunda Kıbrıs Türk halkına ve Türkiye'ye hasımca düşünceler bildirmiş olmasını, Türkiye'nin dış ilişkilerdeki ağırlığının ölçüsü açısından değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Tiran'daki Türkiye Büyükelçiliğinde de bir zamanlar görev yapmış biri olarak Arnavutluk'un Kosova'ya olan özel

ilgisinin sebeplerini biliyor, bunları anlıyor ve anlayışla karşılıyor. Bununla beraber, Arnavutluk'un UAD'a bildirdiği *“üçüncü bir Devlet'in kuvvet kullanarak veya başka şekillerdeki müdahalesinin belirleyici olduğu bağımsızlık ilânı elbette ki uluslararası hukukun ciddi bir ihlâlini oluşturur. Bu durumun en çarpıcı örneği tabiatıyla Kuzey Kıbrıs'tır. Müdahale etmiş olan Devlet'ten başka bir Devlet Kuzey Kıbrıs'ın bağımsızlık ilânını tanımamıştır”* şeklindeki görüşler karşısında, Türkiye'nin, en azından, Arnavutluk Hükümeti'ne *“Kıbrıs'la ilgili gerçekler hakkında”* hafızaları tazeleyici bir bilgilendirme teşebbüsü yapması gerektiğine inanıyoruz.

UAD'a çeşitli Devletler tarafından bildirilen görüşler arasında Türkiye'nin 20 Temmuz 1974'de Kıbrıs'a yapmak mecburiyetinde kaldığı askerî müdahalenin gerçek mahiyetini tahrif eden nitelemeler kullanıldığını görmekteyiz. Türkiye, Yunanistan'ın ENOSIS amacıyla Ada'da 15 Temmuz 1974 günü gerçekleştirdiği darbenin sonuçlarını önlemek için Kıbrıs'a ilişkin 1960 Antlaşmalarına uygun olarak müdahalede bulunmuştur. ENOSIS'i önlemiştir. Avrupa Konseyi Parlâmenterler Meclisi 29 Temmuz 1974 tarihinde kabul ettiği 573 sayılı kararında *“Yunan askerleri tarafından Kıbrıs'ta gerçekleştirilen askerî darbeyi kınamış”* ve *“Türkiye'nin müdahalesini 1960 Garanti Antlaşması'nın 4. paragrafından kaynaklanan bir hakkın kullanılması”* olarak nitelemiştir.

Uluslararası çevrelerin Kıbrıs sorunuyla ilgili tarihî gerçekleri tahrif etme teşebbüsleri karşısında Türkiye ve KKTC'nin gerçekleri belgeleriyle hatırlatma gayretlerini sabırla ve kararlılıkla sürdürmesi gerektiğini söylemeğe lüzum görmüyoruz. Bu amaçla kullanılacak belgeler arasında Makarios'un 19 Temmuz 1974 günü BM Güvenlik Konseyi'nde yaptığı konuşmanın metni özel önem taşımaktadır. Bu konuşmasında Makarios *“Ada'nın Yunanistan tarafından istilâ edildiğini”* açıkça ifade etmiş ve Türkiye'yi askerî müdahalede bulunmağa davet eden sözler söylemiştir. Makarios'un konuşmasının ilgili bölümleri şöyledir:²⁸

“Geçen pazartesi sabahından bu yana Kıbrıs'ta olanlar gerçek bir faciadır. Yunanistan'ın askerî rejimi Kıbrıs'ın bağımsızlığını umursamadan ihlâl etmiştir. Kıbrıs halkının demokratik haklarına zerre kadar saygı duymadan, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına zerre kadar saygı göstermeden Yunan cuntası diktatörlüğünü Kıbrıs'a genişletmiştir..... Bize Türkiye'den gelebilecek bir tehlikenin ölçüsünün bunlardan yönelebilecek tehlikeden çok daha küçük olduğunu hep düşünmüşümdür. Korkularımda haklı olduğum

28 Security Council Official Records, 1780th Meeting, S/PV.1780, s. 2-4

Uluslararası Adalet Divanı'nın Kosova Hakkındaki Kararı ve KKTC Gerçeği

böylece ispatlanmış olmaktadır.....(Darbede) ölenlerin sayısı yüksektir ve ağır maddî kayba uğramış bulunuyoruz. Darbe Kıbrıslı Rumları iç sorunu olarak değerlendirebilecek koşullarda gerçekleşmiş değildir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının ve egemenliğinin bariz biçimde ihlâl edildiği bir dış saldırı ve istilâ olayıdır. ....Darbede çok kan döküldü ve darbe çok cana mal oldu.....(Olay) Cumhuriyet'in bağımsızlık ve egemenliğini ihlâl eden bir istilâdır. Kıbrıs'ta Yunan askeri bulunduğu müddetçe istilâ devam ediyor demektir..... Müzakerelerde ilerleme olmamasının temel sebeplerinden biri Yunan rejiminin iki yüzlü politikasıydı.....Daha öncede belirttiğim gibi Kıbrıs'taki hadiseler Kıbrıslı Rumların bir iç sorunu değildir. Kıbrıslı Türkler de etkilenmişlerdir. Yunan cuntasının darbesi bir istilâ hareketidir ve bunun sonuçlarından Rum olsun, Türk olsun Kıbrıs'ın bütün halkı acı çekmektedir.”

Bu ön izahat ışığında UAD'ın Kosova hakkındaki istişarî mütalâasını Kıbrıs konusuna ve KKTC olgusuna yapılan atıflar bakımından irdelemek istiyoruz.

BM Genel Kurulu'nun İstişarî Mütalâa Talebi

BM Genel Kurulu 8 Ekim 2008 tarihinde kabul ettiği 63/3 sayılı kararla, UAD'a “Kosova Özerk Yönetimi Geçici Kurumları tarafından tek taraflı bağımsızlık ilân edilmesi uluslararası hukuka uygun mudur?” sorusunu yöneltmiş ve UAD'dan istişarî görüş talep etmiştir. Bu konudaki karar tasarısı Genel Kurul'a Sırbistan tarafından sunulmuştur. Karar tasarısı 6'ya (ABD, Arnavutluk dahil) karşı 78 (Sırbistan, Rusya Federasyonu, GKRY, Yunanistan, Azerbaycan dahil) oyla kabul edilmiştir. 75 Devlet (AB üyelerinin çoğunluğu ve Ermenistan dahil) çekimser kalmıştır. Türkiye oylamaya katılmamış; tutumunun gerekçesini bir konuşmayla açıklamıştır.²⁹

Kosova'nın Bağımsızlık İlanı Uluslararası Hukuka Uygundur - Uluslararası Hukuk Bağımsızlık İlanını Yasaklamaz

UAD yaptığı duruşmalı inceleme sonucunda, kendisine BM Genel Kurulunun yönelttiği sorunun cevabı olarak şu hükme varmıştır: “Mahkeme, 17 Şubat 2008 tarihli bağımsızlık bildirisinin kabul edilmesinin genel uluslararası hukuku, BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 (1999) sayılı kararını veya Anayasal Çerçeveyi ihlâl etmediği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla o bildirisinin kabulü uluslararası hukukun herhangi bir uygulanabilir kuralını ihlâl etmemiştir.”

²⁹ <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/541/01/PDF/N0854101.pdf?OpenElement>, A/63/PV.22, 08.10.2008, s. 4

Bu hüküm gerekçeleriyle UAD'ın 141 sayılı kararı olarak 22 Temmuz 2010 tarihinde açıklanmıştır.³⁰

Karar, 15 hakimden oluşan UAD'da 4'e karşı 10 oyla kabul edilmiştir.

UAD, BM Güvenlik Konseyi gibi 15 üyeden oluşmaktadır. BM Güvenlik Konseyi'nin Daimî Üyesi olan Devletlerden gelen hakimlerin UAD'da yer alması geleneksel bir uygulamadır. Üyelerin seçimi coğrafi esasa göre yapılmaktadır. Afrika'ya 3, Lâtin Amerika ve Karayipler'e 2, Asya'ya 3, Batı Avrupa ve Diğerleri Grubu'na (ABD, Kanada, Yeni Zelanda ve Avustralya dahil) 5, Doğu Avrupa'ya 2 üyelik tahsis edilmektedir.

UAD'ı oluşturan hakimlerin Kosova konusundaki karar hakkında verdikleri oyları gözden geçirdiğimiz zaman, bazı istisnalar dışında, hakimlerin vatandaşı oldukları Devlet'in konu hakkındaki siyasî görüşü ve tutumu istikametinde oy kullanmış buldukları görülmektedir.

Uluslararası Hukuk Bağımsızlık İlânını Yasaklamaz

UAD yaptığı inceleme çerçevesinde uluslararası hukukta bağımsızlık ilânını yasaklayan herhangi bir kuralın yer almadığı sonucuna da varmıştır.

56

UAD'ın kararında, duruşmalara katılan ve yazılı veya sözlü beyanlarda bulunan Devletlerden bazılarının, BM Güvenlik Konseyi'nin belirli bağımsızlık ilânlarını "kınayan" (condemn) kararlarının varlığına işaret ettikleri belirtilmektedir. Bu çerçevede zikredilen kararlar, Güney Rodezya'nın bağımsızlık ilânına ilişkin 216 (1965) ve 217 (1965); KKTC'nin ilânına ilişkin 541(1983) ve "*Republika Srpska*" (Sırp Cumhuriyeti) hakkındaki 787 (1992) sayılı kararlardır.

Güney Rodezya, KKTC ve "*Republika Srpska*" Örnekleri İstisnaidir ve Uluslararası Hukuka Aykırıdır

UAD, bu kararların istisnai durumlarla ilgili olduğunu vurgulamakta ve bu istisnaiğin de Güvenlik Konseyi'nin tek taraflı bağımsızlık ilânını genel olarak meneden bir uygulamasının bulunmadığını kanıtladığını öne sürmektedir.

UAD'ın kararının 81.paragrafında şöyle denilmektedir: *"..(yukarıda sayılan) bütün bu durumlarda (BM) Güvenlik Konseyi bağımsızlık ilânlarının*

30 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15987.pdf?PHPSESSID=2bf0f9880ef9daab04ff5234c551fb28>,

vukubulduğu zamanlarda mevcut olan somut bir vaziyet hakkında tespit yapmış olmaktadır. Bu yüzden de, bağımsızlık ilânlarına atfedilen yasadışılığın sebebi, bu bağımsızlık ilânlarının tek taraflı nitelik taşımaları değil, fakat, yasadışı kuvvet kullanılması veya genel uluslararası hukukun özellikle emredici (jus cogens) hükümlerinin en ağır biçimde ihlâl edilmesi sonucunda meydana gelmiş olmalarıdır. Oysa, (BM) Güvenlik Konseyi Kosova konusunda böyle bir tutum almış değildir. Yukarıda sayılan kararların istisnai nitelikleri, Mahkemenin, tek taraflı bağımsızlık ilânları hakkında Güvenlik Konseyi'nin tatbikatından kaynaklanan genel bir yasaklama bulunmadığına dair görüşünü teyit etmektedir.”

Bu görüşüyle, UAD, bir taraftan genel uluslararası hukukta tek taraflı bağımsızlık ilânını men eden bir hüküm bulunmadığını saptamakta, diğer taraftan da Güney Rodezya'da ve Kuzey Kıbrıs'ta bağımsızlık ilânlarını ve “*Republika Srpska'nın*” bağımsızlık iddiasını genel uluslararası hukuku ihlâl eden istisnalar olarak belirlemiş olmaktadır. Başka bir deyişle, UAD, kendisinden, örneğin, “Kıbrıslı Türklerin Bağımsızlık ilânı uluslararası hukuka uygun mudur” şeklinde istişarî bir mütalâa talep edilmemiş olmasına rağmen, Kosova hakkında verdiği mütalâa vesilesiyle KKTC hakkındaki olumsuz görüşünü ortaya koymuş bulunmaktadır. Böyle yapmakla da UAD siyasî amaçla hareket etmiş olmaktadır.

UAD'ın Tarafsızlığını Sorguluyoruz

UAD'ın, BM Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs Türk halkının bağımsızlık ilânına ilişkin 541 sayılı kararı ile Güney Rodezya'daki ırkçı beyaz azınlığın kuvvet kullanarak Bağımsızlık ilân etmesi ve Bosna Hersek'deki durum ve “*Republika Srpska'nın*” tutumu hakkındaki, sırasıyla 216, 217 ve 787 sayılı kararlarını mahiyet bakımından benzer kararlar olarak nitelemesini ve bu kararları aynı kategoride mütalâa etmesini, uluslararası plânda adalet tevzi eden bu Organ'dan beklenen tarafsızlıkla bağdaşır bulmuyoruz. UAD'ın bu tutumunda siyasî kasıt aramaktan kaçınırsak bile UAD'ın uluslararası sorunları değerlendirirken yeterli bilgi sahibi olmadığını düşünmekten kendimizi alamıyoruz. Anılan kararların metinlerine kısaca bir göz attığımız zaman, KKTC hakkındaki 541 sayılı kararın, Güney Rodezya'ya ilişkin 216 ve 217 ve Bosna Hersek Sorununa dair 787 sayılı kararlarla aynı çerçevede mütalâa edilemeyeceğini açıkça görmekteyiz.

a) UAD'ın mütalâasında anılan kararlar belirli bağımsızlık ilânlarını “*kınayan*” (condemn) kararlar olarak takdim edilmektedir.

KKTC'nin ilânına dair 541 sayılı kararda “*kınama*” (condemn) ifadesi yer almamaktadır. Kararda Güvenlik Konseyi'nin KKTC'nin ilânından duyduğu hoşnutsuzluk “*kınama*” sözcüğü kullanılmadan ifade edilmiştir.

Oysa, Güney Rodezya hakkındaki 216 ve 217 sayılı kararlarda “*kınama*” (condemn) kelimesi “*Güney Rodezya’da ırkçı azınlık tarafından yapılan tek taraflı bağımsızlık ilânını kınamayı kararlaştırır*” (216 sayılı kararın 1. İşlem paragrafı) şeklindeki kuvvetli ifadeler çerçevesinde kullanılmıştır.

Bosna Hersek sorununa ve bu çerçevede “*Republika Srpska’nın*” bağımsızlık iddiasına ve teşebbüsüne dair 787 sayılı kararda da “*kınama*” (condemn) sözcüğüne iki defa yer verilmiştir.

b) KKTC hakkındaki 541 sayılı karar BM Yasası'nın “*Uyuşmazlıkların Barışçı Çözümü*” başlıklı VI. Bölümü çerçevesinde alınmıştır. Kıbrıs sorununun çözümü için tarafların “*iyi niyet*” görevi çerçevesinde BMGS ile işbirliğinde bulunmaları istenmiştir.

Güney Rodezya hakkındaki 216 ve 217 ve “*Republika Srpska*” hakkındaki 787 sayılı kararlar ise BM Yasası'nın “*Barışa Yönelik Tehditlere, Barışın Bozulmasına ve Saldırı Eylemlerine İlişkin Hareket*” başlıklı ve BM Güvenlik Konseyi tarafından uluslararası yaptırımların uygulanmasını öngören VII. ve “*Bölgesel Düzenlemeler*” başlıklı VIII. Bölümlerinin hükümleri çerçevesinde alınmışlardır. Bu kararlara dayanılarak yaptırımlar fiilen uygulanmıştır.

c) Güney Rodezya hakkındaki kararlarda bağımsızlık ilânı “*tek taraflı*” (unilateral) olarak nitelenmiştir. KKTC'nin ilânına dair 541 sayılı kararda böyle bir nitelendirme yoktur.

d) Güney Rodezya'nın “*tek taraflı*” bağımsızlık ilânına dair 216 ve 217 sayılı kararlarda bağımsızlık ilânının “*iktidarı gaspeden ırkçı sonradan yerleşmiş azınlığın*” işi olduğu belirtilmekte ve bağımsızlığı ilân eden makam “*yasadışı*” olarak nitelenmektedir.

KKTC'nin ilânı üzerine kabul edilen 541 sayılı kararda ise “*15 Kasım 1983 tarihinde Kıbrıs Türk makamlarınca yayınlanan bildiriden*” söz edilmektedir. Güvenlik Konseyi böylece Kıbrıs'ta Kıbrıslı Türklerin meşru makamlarının bulunduğunu teslim etmiş olmaktadır. Bildiriyi yayınlayan makama “*yasadışı*” gibi bir sıfat izafe edilmiş değildir. Bilindiği üzere KKTC'nin kurulduğunu ilân eden Bağımsızlık Bildirisi Kıbrıs Türk Halkının adına Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin Meclisi tarafından yayınlanmıştır.

UAD Kıbrıs Sorununa İlişkin Gerçekleri Ya Bilmiyor Ya da Kasten Görmezlikten Geliyor

UAD Kıbrıs'taki durum ile Güney Rodezya ve Bosna Hersek sorunları arasındaki ortak noktaları saptamak ihtiyacını duyuyorsa, bunu Kıbrıs sorununu ortaya çıkaran Kıbrıslı Rumlar ile Yunanistan'ın 1950'li yıllardan itibaren ortaya koydukları tutum ve davranışları ve politikaları, içinde Kıbrıslı Rum ve Yunan siyasetçilerinin ve diplomatlarının demeçlerinin ve yazılarının da yer aldığı kaynakları inceleyerek, kolaylıkla ve isabetle gerçekleştirebileceğini düşünüyoruz. Böyle bir inceleme çerçevesinde, UAD, Kıbrıs sorununa ilişkin gerçeklerle karşılaşacaktır. Bu gerçeklerin bazıları şunlardır:

Kıbrıslı Rumlar, Güney Rodezya örneğinde olduğu gibi, egemen güç İngiltere'ye karşı şiddete başvurarak bağımsızlık hareketi kisvesi altında ENOSIS hedefine ulaşmak için EOKA adlı terör örgütü kurmuşlardır.³¹ Önce 1960'da kurulan "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin" Anayasasını tâdil girişiminde bulunmuşlar; bu girişim Kıbrıs Türk Tarafınca kararlılıkla reddedilince 21 Aralık 1963'den itibaren, silâha başvurmuşlardır. "*İşlevsel Federasyon*" niteliğindeki "*iki kurucu ortaklı*" "*Kıbrıs Cumhuriyeti'nde*" iktidarı gasp etmişlerdir. "*Kıbrıs Cumhuriyeti'nin*" Cumhurbaşkanı olduğunu iddia eden Makarios Anayasa'ya uygun şekilde yemin etmemiştir.³² "*Kıbrıs Hükûmeti*" olarak kabul edilen kurul da 1960 Anayasasına uygun olarak kurulmamıştır. MAKARIOS'un Kıbrıslı Türklerin eşit ortaklık statüsünü kaldırmak amacıyla yaptığı manevraları Kıbrıslı Rum Liderlerden Glafkos CLERIDES hatıratında şu sözlerle teyit etmiştir: "...*Makarios Kıbrıslı Türklere Londra ve Zürih Andlaşmalarıyla verilmiş olan hakları aşama aşama ortadan kaldırmak ve onları azınlık statüsüne indirmek için, zamansız olarak Anayasa'nın bazı hükümlerinin işlemez olduğu bahanesini öne sürmüş ve Anayasa'nın tadilini gerektirmeyecek pratik çözüm şekillerini reddetmiştir.*"³³

Rumlar, Bosna Hersek'de Sırp'ların yaptıklarına benzer şekilde Kıbrıslı Türklere karşı "*etnik temizlik*" hareketine girişmişlerdir. "*Republika Srpska*" örneğinde olduğu gibi Kıbrıslı Türklere karşı insan haklarının en ağır ihlallerine sebep olmuşlardır.. Katliam yapmışlardır. Böylece insanlık suçu işlemişlerdir.

31 EOKA için bknz. <http://tr.wikipedia.org/wiki/EOKA> ve <http://tr.wikipedia.org/wiki/EOKA-B>

32 BMGS'nin 9 Mart 1968 tarihli raporu, S/8446, s. 31, para. 90

33 Glafkos CLERIDES, CYPRUS: MY DEPOSITION, Alithia Publishing, 1989, Cilt 1, s.328.

EOKA'nın saldırıları sonunda yüzlerce Kıbrıslı soydaşımız hayatlarını kaybetmiştir. Yaklaşık 30.000 soydaşımız (BM kaynakları 20.000'in üstünde olarak zikretmektedir) yaşayageldikleri 103 köyü terk etmek zorunda kalmışlardır. Ada'nın nüfusunun yaklaşık yüzde 30'una tekabül eden ve toprakların yüzde 30'dan fazlasının tapulu sahibi olan Kıbrıslı Türkler Ada'nın yüzölçümünün yüzde 3'üne denk gelen ceplerde toplanmışlardır. Buralarda da ekonomik abluka altına alınmışlardır. En vazgeçilmez günlük ihtiyaç maddeleri “stratejik maddeler” listesine alınarak, soydaşlarımıza ulaşmaları engellenmiştir. 38 kalemden oluşan bu listede araç lâstiği, bot, ayakkabı bağı, eldiven, uzun konçlu çorap, yün çamaşır ve giyim eşyası, plâstik boru, vs yer almıştır.

Kıbrıslı Türklerin Aralık 1963'den sonra içinde yaşamak zorunda bırakıldıkları şartlar BMGS'nin raporlarında “gerçek kuşatma” (*veritable seige*) olarak nitelenmiştir.³⁴

BMGS'nin raporları incelendiğinde Kıbrıs Türk mültecilerinin feci durumu hakkında şu ifadelerin de yer aldığı görülür:

“Karışıklıklar Aralık 1963'de başlayıp 1964'ün ilk yarısında da devam edince binlerce Kıbrıslı Türk yaya olarak veya vasıtalarıyla taşıyabildiklerini (eşyalarını) yanlarına alıp daha güvenli olduklarını düşündükleri Türk köylerine ve bölgelere iltica etmişlerdir.....Karışıklıkların başında yerlerinden kaçan Kıbrıslı Türklerin sayısı 20.000 olarak tahmin edilmektedir...”³⁵

“Lefkoşa civarında üç mülteci kampı kurulmuştur. Bu kamplarda 1500 kişi çadırlarda yaşamaktadırlar. Bunların yarısından fazlası çocuktur. Yaz ayları için bunların sağlık durumlarından büyük kaygı duyulmaktadır. Çünkü, sıcaklar yüzünden çocukların ve yaşlıların su kaybına uğramaları kaçınılmazdır.”³⁶

“....Civardaki yerlerden Erenköy'e (Kokkina) gelmiş olan 600 mülteci mağaralarda, özellikle sağlıklarını kışın tehlikeye düşürecek kötü şartlar içinde yaşamaktadırlar.”³⁷

Sadece Rumlardan oluşan “Hükümet” Kıbrıslı soydaşlarımızın Ada sathında

34 BMGS'nin 10 Eylül 1964 tarihli Raporu, S/5950, para. 222

35 S/8286, 8 Aralık 1967, para. 126, s.52; ayrıca bkz.para. 114, s. 45 ve para.118, s. 48

36 BMGS'nin 15 Haziran 1964 tarihli Raporu, S/5764, para. 93

37 S/5950/Add. 2, 15 Eylül 1964, para.4

Uluslararası Adalet Divanı'nın Kosova Hakkındaki Kararı ve KKTC Gerçeği

hareketlerini de engellemiştir. Bu konuya ilişkin olarak BMGS'nin raporlarında yer alan bazı gözlem ve değerlendirmeler de şöyledir:

*“Ekonomik sebeplerle şehirler ve civardaki köyler arasında seyahat etmek zorunda kalan Kıbrıslı Türkler Kıbrıs Rum polisi tarafından kontrole ve aranmaya tâbi tutulmuşlardır ve şahsî güvenlikleri tehlikeye düşürülmüştür.”*³⁸

*“Hükûmetin kontrolü altında bulunan bölgelerde Kıbrıslı Türklerin hareket serbestii Hükûmet polislerinin aşırı kontrolleri ve aramaları ve kontrol noktalarında ortaya çıkarılan birçok lüzumsuz engeller ve yaratılan güvensizlik duygusu, tutuklanma ve kaçırılma korkusu yüzünden fiilen engellenmiştir.”*³⁹

Kıbrıslı soydaşlarımız 1964'ün başından 1967 sonuna kadar posta hizmetlerinden mahrum bırakılmışlardır.⁴⁰

Kıbrıslı Rumların soydaşlarımıza gelen Kızılay yardımlarını dahi engelledikleri BMGS'nin raporlarında kayıtlıdır.⁴¹

Ada'da Rumların Kıbrıslı soydaşlarımıza karşı silâhlı saldırılara başladıkları dönemde dünya basınında *“Kıbrıslı Rumlar soykırım politikasına yönelmiş görünmektedirler”*⁴² şeklinde yazılar çıkmıştır:

Daily Express Gazetesi 28 Aralık 1963 tarihli nüshasında Rene Mac COLL ve Mc CEARCHIE imzalı şu haberi vermiştir:

“Bu gece Lefkoşa'nın kuşatma altındaki Türk kesimine geçtik. Burada son beş gün içinde 200 ilâ 300 kişi katledilmiştir. Türk kesimine ilk geçen Batılı gazeteciler biz olduk. Gördüklerimiz yazıya dökülemeyecek kadar korkunçtur...”

Londra'da yayınlanan Daily Herald gazetesinin 31 Aralık 1963 günkü nüshasında yer alan haber de şöyledir:

38 S/5764, 15 Haziran 1964, para. 49

39 S/5950, 10 Eylül 1964, para. 103

40 Bknz.: S/5950, 10 Eylül 1964, para. 146; S/5764, 15 Haziran 1964, para. 78; S/6102,Annex.II, 12 Aralık 1964, para. 20 ve 77; S/7001, 10 Aralık 1965, para. 163

41 S/5950, 10 Eylül 1964, para. 191

42 The Washington Post, 17 Şubat 1964

“Birkaç gün öncesine kadar, Lefkoşa’nın 13 mil kadar uzağında Girne’nin sahil yolunu kucaklayan bu taştan evlerde 1,000 kişi yaşıyordu. Terör estirilen bir gecede (kadın, erkek, çocuk) 350 kişi birden ortadan kayboldu. Hepsi de Türktü.”

14 Ocak 1964 tarihli Il Giorno gazetesinde de Giorgio BOCCA’nın Lefkoşa’dan geçtiği şu haber yer almıştır:

“Londra’da müzakereler başlamaktadır; Kıbrıs’ta ise terör eylemleri devam etmektedir. Şu anda Türklerin köylerinden kütleler halinde göç ettiklerini görüyoruz. Binlerce insan evlerini, topraklarını ve sürülerini terk etmektedirler. Rum terörü acımasız bir hal almıştır. Bu sefer Elenlerin belâgat yeteneği ve Eflâtun’un büstleri barbarca ve vahşice eylemleri örtbas etmeyecektir.”

O dönemde ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı olan ve 1964 Kıbrıs bunalımında bölgede yoğun temaslar yapmış bulunan George W. BALL sonradan yayınlanan hatıratında⁴³ “..Makarios’un esas amacı, Kıbrıslı Türkleri katletmeye güle oynaya devam edebilmek için Türkiye’nin müdahalesini önleyebilmektir...” değerlendirmesini yapmıştır.

George W. BALL kitabında şu görüşlere de yer vermiştir: “Makarios, barış gücünü, bu güç görevini tam olarak yerine getirecek kapasitede olmasa bile, asla kabul etmeyecektir. Eğer kabul ederse, bunu, Güvenlik Konseyi’nde Türkiye’nin müdahale hakkını ortadan kaldırma imkânını tamamen yitirmesi üzerine yapacaktır. Kıbrıslı Rumlar Barış Gücü istememektedirler; bütün istedikleri Kıbrıslı Türkleri öldürebilmek için yalnız bırakılmaktır.”⁴⁴

MAKARIOS’un 4 Eylül 1962 günü Panaya köyünde yaptığı konuşmada dile getirdiği “Elenizmin korkunç düşmanı olan Türk ırkının parçasını oluşturan bu küçük Türk toplumu Ada’dan uzaklaştırılmadan EOKA kahramanlarının görevleri sona ermiş sayılamaz” şeklindeki sözleri, Kıbrıslı Türklere karşı işledikleri cinayetlerde ve insanlık suçlarında Kıbrıslı Rumlara hakim olmuş bulunan ırkçı zihniyeti ortaya koymaktadır.

43 George W. BALL, The Past Has Another Pattern, Memoirs, 1982, W. W. Norton & Company, New York – London, s. 345.

44 Ibid, s. 347

Kosova'nın Bağımsızlık İlanı ve BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 Sayılı Kararı

UAD Kosova'nın bağımsızlık ilânına ilişkin mütalâasını oluştururken, BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararının bağımsızlık ilânına mani teşkil edip etmediği üzerinde de durmuştur.

UAD'ın bu çerçevede vardığı sonuç, 1244 sayılı kararda Kosova'nın bağımsızlığını ilân eden 17 Şubat 2008 tarihli bildirisinin yayınlanmasını engelleyen bir hüküm bulunmadığı yolunda olmuştur.

UAD vardığı sonucun gerekçesini özetle şu şekilde izah etmektedir: “1244 sayılı karar esas itibarıyla Kosova'nın nihai statüsünü belirleyecek uzun vadeli siyasî sürecin yürütülebilmesi için Kosova'da geçici bir rejimin kurulmasına yönelik olmuştur. Bu karar Kosova'nın nihai statüsü veya nihai statüsünün gerçekleştirilebileceği şartlar hakkında herhangi bir hüküm ihtiva etmemektedir. Uygulamada, BM Güvenlik Konseyi bir toprağın daimî statüsü hakkında sınırlayıcı şartlar saptamak iradesini taşıdığı zaman ilgili kararında bu koşulları belirleme cihetine gitmektedir. Örneğin, BM Güvenlik Konseyi, 1244 sayılı kararı kabul etmesinden sadece 19 gün sonra 29 Haziran 1999 tarihinde kabul ettiği 1251 sayılı kararda ‘Kıbrıs sorununun çözümü, bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü korunan, tek egemenliğe ve tek hukukî kişiliğe sahip bulunan, içinde tek vatandaşlığın olduğu bir Kıbrıs Devleti’ni temel almalıdır’ şeklindeki pozisyonunu teyit etmiştir (para. 11). Böylece Güvenlik Konseyi Kıbrıs’ın daimî statüsü hakkında belirli şartları saptamıştır. 1244 sayılı kararda ise Güvenlik Konseyi Kosova'nın nihai statüsüne ilişkin şartlar hakkında sessiz kalmayı tercih etmiş ve nihai statüyü belirleme yetkisini üzerine almamıştır. Bu sebeple de 1244 sayılı karar bağımsızlık bildirisinin yayınlanmasına engel oluşturmamıştır. İki belge farklı düzeydedirler. 1244 sayılı kararın aksine bağımsızlık bildirisi Kosova'nın nihai statüsünü belirleme amacını taşımaktadır.”⁴⁵

UAD'ın münhasıran Kosova'nın bağımsızlık ilânı hakkında olması gereken bir mütalâasında, BM Güvenlik Konseyi'nin gündemine girdiği Aralık 1963'den bu yana çözüme kavuşturulamayan; Konsey'in hakkında bugüne kadar 123 karar kabul ettiği; halen de doğrudan ilgili taraflar arasında müzakere konusu olan Kıbrıs sorunu gibi çok boyutlu karmaşık bir sorunun özüne ilişkin olarak da görüş belirtmiş olmasını doğru bulmuyoruz. UAD'ın bu tutumunu, 1244 sayılı kararın Kosova'nın bağımsızlığının ilân edilmesine

45 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15987.pdf>; International Court of Justice, Year 2010, 2010, 22 July, General List No. 141, para. 114, s. 40

mani teşkil etmediği yolunda verdiği mütalâayı destekleyen somut kanıtlar arama gayretinden ziyade, Kıbrıs sorununda Kıbrıslı Rumların ve onları destekleyen çevrelerin görüş ve iddialarına zemin kazandırma ve aynı zamanda, uluslararası toplumun üyelerini, KKTC’ni tanıma yönünde verebilecekleri muhtemel kararlar bakımından, KKTC’nin aleyhinde etkileme maksadıyla sarfedilmiş bir çaba olarak görüyoruz.

İncelememizin amacı ve kapsamı, UAD’ın Kosova’nın bağımsızlık ilânının uluslararası hukuku ihlâl etmediği yolunda verdiği mütalâayı irdelemek ve UAD’ın Kosova bakımından vardığı sonucu sorgulamak değildir. Bununla beraber, UAD’ın mütalâasında, BM Güvenlik Konseyi’nin Kosova hakkındaki 1244 sayılı kararı ile Kıbrıs sorununa ilişkin 1251 sayılı kararının karşılaştırıldığı; 1244 sayılı kararın aksine, 1251 sayılı kararın “*bir toprağın nihai statüsü için sınırlayıcı şartları*” saptayan nitelik taşıdığı; başka bir deyişle, 1251 sayılı kararla Kıbrıs sorununun çözümünün temel esaslarının sınırlayıcı biçimde belirlenmiş olduğu öne sürüldüğü için, 1244 sayılı karara göz atma ve 1251 sayılı kararla ilgili bazı gerçekler üzerinde durma ihtiyacını duyuyoruz.

UAD’ın görüşüne göre 1244 sayılı karar Kosova’nın nihai statüsünün belirlenmesi amacıyla matuf değildir. 1244 sayılı karar, Kosova’nın gelecekteki nihai statüsünü belirleme amacıyla matuf müzakere sürecini kolaylaştırmak üzere Kosova’da istikrarın ve yeniden yapılanmanın geçici bir rejim çerçevesinde sağlanması maksadıyla kabul edilmiştir. UAD’ın anlayışı bu yolda olmasına rağmen, 1244 sayılı kararın metnini okuduğumuz zaman, kararda Kosova krizinin siyasî çözümüne ilişkin genel ilkelerden de söz edildiğini ve bu ilkelerin kararın ekinde yer alan G-8 Devletleri’nin Dışişleri Bakanlarının 6 Mayıs 1999 tarihinde yaptığı toplantının sonucunda yayınlanan Bildiri’de yer aldığını görmekteyiz. Bu ilkelerden biri de Federal Yugoslavya Cumhuriyeti’nin ve bölgedeki diğer ülkelerin egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün dikkate alınmasıdır. 1244 sayılı kararın içeriğinde de bu ilkeye bağlılık teyit olunmaktadır. Ayrıca, 1244 sayılı kararlarda atıfta bulunulan 1160, 1199, 1203 ve 1239 sayılı kararların tümünde anılan ilke vurgulanmaktadır. Örneğin, 1160 sayılı kararın 5. İşlem paragrafında, diğer hususlar meyanında, en başta “*Kosova sorununun çözümünün ilkelerinin Yugoslavya Federal Cumhuriyeti’nin toprak bütünlüğünü temel alması*” gerektiği ifade edilmektedir.

Görüldüğü gibi, UAD, içerdiği “*Kıbrıs sorununun çözümü, bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü korunan..... Kıbrıs Devleti’ni temel almalıdır*” şeklindeki hüküm dolayısıyla 1251 sayılı karara Kıbrıs sorununun nihai çözüm şekline

Uluslararası Adalet Divanı'nın Kosova Hakkındaki Kararı ve KKTC Gerçeği

sınırlayıcı şartlar getiren emredici bir nitelik izafe ederken, BM Güvenlik Konseyi'nin Kosova konusundaki yukarıda zikredilen kararlarında açıkça ifadesini bulan ve ayrıca G-8 Devletleri'nin de benimsediği “*Yugoslav Federal Cumhuriyeti'nin egemenliği ve toprak bütünlüğü temelinde çözüm*” ilkesini görmezlikten gelmiş ve 1244 sayılı kararı mahiyet bakımından farklı bir kategoriye dahil etmiştir.

UAD'ın bu tutumunda KKTC'nin Türkiye'ye ilâve olarak başkaca Devletler tarafından tanınmasını önleme amacının aşikâr olduğuna işaret etmeğe lüzum görmüyoruz.

UAD, mütalâasında, BM Güvenlik Konseyi'nin kararlarını (ve özellikle Kosova konusundaki 1244 sayılı kararı) değerlendirirken ve yorumlarken her bir kararın aslî konusunu, kararla güdülen temel niyeti ve amacı dikkate almaktadır (para. 94 – 100). Bu yaklaşım doğrudur. Mütalâada, ayrıca, “Güvenlik Konseyi'nin kararlarının yorumlanmasında, ilgili kararın kabulü sırasında Konsey üyesi Devletlerin temsilcilerinin yaptıkları konuşmaların; Konseyin aynı konudaki öteki kararlarının tahlil edilmesi gerektiği” belirtilmektedir.

BM Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs Konusundaki 1251 sayılı kararı

Biz de aynı yöntem ve mantıkla 1251 sayılı kararı incelemekte fayda görüyoruz.

BM Güvenlik Konseyi Kıbrıs konusunda ilk kararını aldığı 1964'den bu yana Kıbrıs sorunu hakkında 123 karar kabul etmiştir.

Bu kararların bazıları münhasıran Kıbrıs sorunu için aranan çözüm şekline, yani sorunun özüne ilişkindir. Güvenlik Konseyi bu mahiyetteki kararlarına çoğunlukla BMGS'nin iyi niyet görevinin uygulanması hakkındaki raporları esas teşkil etmektedir.

Konsey'in Kıbrıs konusundaki kararlarının çoğunluğu BM'nin Kıbrıs'ta yürüttüğü Barışı Koruma faaliyetlerine ve Ada'da 1964 Mart ayının sonundan bu yana görev yapan BM Barış Gücü'nün (UNFICYP) görev süresinin devrevî olarak uzatılmasına ilişkindir. Bu gruptaki kararlar “*yöntemsel*” (procedural) sözcüğüyle de nitelendirilir.

1251 sayılı karar (S/RES/1251) BM Güvenlik Konseyi'nin UNFICYP'in

görev süresinin uzatılması maksadıyla kabul edilmiştir. Münhasıran Kıbrıs sorununun özüne ilişkin bir karar değildir. 1251 sayılı karar “*BMGS’nin Kıbrıs’taki BM Operasyonları*” başlıklı 8 Haziran 1999 tarihli ve S/1999/657 sayılı rapora dayanmaktadır.

1250 Sayılı Karar

BM Güvenlik Konseyi’nin, 1251 sayılı kararın kabul edildiği 29 Haziran 1999 günü 4018. oturumunda Kıbrıs sorununun özü hakkında da bir karar kabul edilmiş olduğunu hatırlatmak istiyoruz. Bu 1250 sayılı karardır.⁴⁶ 1250 sayılı karara “*BMGS’nin Kıbrıs’taki İyi Niyet Görevi Hakkındaki Raporu*” başlıklı 22 Haziran 1999 tarihli ve S/1999/707 sayılı belge esas teşkil etmektedir.

1250 sayılı karar, Kıbrıs sorununa çözüm bulmak amacıyla uluslararası plânda arayışların cereyan ettiği 1968’den günümüze kadar uzanan zaman zarfında BM çerçevesinde ortaya çıkan en teşekküllü, en düzenli, en kapsamlı, en sonuca yönelik, uluslararası camianın en geniş ölçüde desteğine sahip ve Taraflarca ayrı referandumlarla onaylandığı zaman Antlaşma halinde yürürlüğe girip uygulanacak olan ve çözüm arayışlarının tarihine “*ANNAN Plâni*” olarak geçmiş bulunan çözüm teşebbüsünü başlatan Karardır. 1250 sayılı kararda Kıbrıs’taki “*iki Taraf*” arasında başlatılacak müzakere sürecinin temel ilkeleri belirtilmiştir. Bu ilkelerin kaynağını, Kosova hakkındaki 1244 sayılı kararda olduğu gibi, G-8 Devletlerinin Devlet ve Hükümet başkanlarının Kosova ve Kıbrıs dahil çeşitli uluslararası sorunlar hakkında 20 Haziran 1999 tarihinde yayınladıkları Bildiri oluşturmaktadır.⁴⁷

G-8 Bildirisinde “*iki tarafın/liderlerin*” (two parties/leaders) şu ilkelere bağlı olmayı peşinen kabul etmeleri istenmektedir:

- i. *Ön şart olmayacak;*
- ii. *Bütün konular masaya yatırılacak;*
- iii. *Çözüme ulaşıncaya kadar iyi niyetle müzakere etme taahhüdü verilecek;*
- iv. *BM’nin ilgili kararları ve antlaşmalar bütünüyle dikkate alınacak.*

G-8 Bildirisinde bu ilkeler esas alınarak yapılacak müzakerelere tam ve sürekli destek verileceği de belirtilmiştir.

⁴⁶ S/RES/1250

⁴⁷ S/1999/711, 24 Haziran 1999

G-8'in öngördüğü ilkeler BM Güvenlik Konseyi kabul ettiği 1250 sayılı kararda aynen yer almıştır (7. işlem paragrafı).

BMGS, Güvenlik Konseyi'ne sunduğu 1 Nisan 2003 tarihli raporunda⁴⁸ müzakere sürecinin temelini 1250 sayılı kararın oluşturduğunu açıkça ifade etmektedir. BMGS, bu meyanda, müzakere sürecini “*oluşan yeni şartları*” dikkate alarak başlattığını belirlemekte ve “*yeni şartların*” başlıca unsuru olarak “*BM Güvenlik Konseyi'nin 1250 sayılı kararını*” zikretmektedir. 1250 sayılı kararda yer alan “*dört ilkenin müzakereler için sarih ve gerçekçi bir çerçeve oluşturduğunu*” vurgulamaktadır.

UAD'ın mütalâasında Kıbrıs sorununun nihai çözümü için “*sınırlayıcı şart*” niteliğinde olduğu iddia edilen “*Kıbrıs sorununun çözümü, bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü korunan, tek egemenliğe ve tek hukukî kişiliğe sahip bulunan, içinde tek vatandaşlığın olduğu bir Kıbrıs Devleti'ni temel almalıdır*” şeklindeki bir hüküm 1250 sayılı kararda mevcut değildir.

Yukarıda işaret ettiğimiz üzere, UAD Kosova hakkındaki mütalâasında “*uygulamada, BM Güvenlik Konseyi bir toprağın daimî statüsü hakkında sınırlayıcı şartlar saptama iradesini taşıdığı zaman ilgili kararında bu şartları belirleme cihetine gitmektedir*” görüşüne yer vermektedir.

Bu görüşten hareket ederek sormak istiyoruz: BM Güvenlik Konseyi Kıbrıs sorununa çözüm bulmak amacıyla 1999 yılında yeni bir müzakere süreci başlatırken ve müzakereler için ilkeleri belirlerken, şayet sorunun çözüm şekli için peşinen sınırlayıcı şartlar oluşturma iradesini taşıysaydı, bu şartları, aynı oturumda kabul edilen UNFICYP'in görev süresinin uzatılmasına ilişkin 1251 sayılı karara dercetmek yerine, münhasıran müzakereleri başlatmayı amaçlayan 1250 sayılı kararda açık biçimde zikredemez miydi?

Bunu elbette ki yapabilirdi. Bununla beraber, BM Güvenlik Konseyi anlamlı müzakerelerin ancak ortak bir zeminde başlayabileceğinin idraki içinde sadece Rum Tarafı'nın pozisyonunu yansıtan sınırlayıcı bir çözüm çerçevesini sorunun özüne ilişkin olan 1250 sayılı karara dahil etmekten kaçınmıştır. Aksine, müzakerelerin “*önşartsız*” yürütülmesi ilkesini benimsemiştir. Yine de, bilinen sebeplerle, Rum Tarafı'nı memnun etme gayretinin ve gerekirse Türk Tarafı'na karşı bir baskı unsuru olarak kullanabilme niyetinin bir ifadesi olarak, İngiltere'nin girişimiyle, BM Barış Gücü'nün görev süresine ilişkin kararlardan biri olan 1251 sayılı kararda “*Kıbrıs sorununun çözümü,*

48 S/2003/398, para. 4 - 7

bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü korunan, tek egemenliğe ve tek hukukî kişiliğe sahip bulunan, içinde tek vatandaşlığın olduğu bir Kıbrıs Devleti'ni temel almalıdır” ifadesine yer vermiştir.

Burada şu noktayı hatırlatmakta fayda vardır. Güvenlik Konseyi'nin BM Barış Gücü'nün görev süresini uzatılması hakkındaki kararları, içinde haksız ve gerçeklere aykırı olarak 1964'den beri yer alan “*Kıbrıs Hükûmeti*” kavramı yüzünden, Kıbrıs Türk Tarafınca ve Türkiye tarafından esasen reddedilegelmektedir. Bununla beraber, Türk tarafı Barış Gücü'nün görev süresinin uzatılmasını yaptığı bir beyanla kabul etmektedir.

Burada şu noktaya da işaret etmemiz gerekir ki, UAD'ın Kosova hakkındaki mütalâasında 1251 sayılı karardan yaptığı alıntı bu kararın ilgili hükmünü tam olarak yansıtmamaktadır. Aynı hükümde “*iki toplumun siyasî eşitliği*” ilkesi vurgulanmakta ve çözüm şeklinin “*iki toplumlu ve iki kesimli federasyon*” olacağı kaydedilmektedir. Bu unsurların kasten alıntı dışında bırakılmış olduğu kuşkusuzdur.

Türkiye 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren BM Güvenlik Konseyi'nin geçici üyelerinden biri olmuştur. Böylece, Türkiye, Kıbrıs sorununun BM Güvenlik Konseyi'nin gündemine girdiği 27 Aralık 1963 tarihinden 46 yıl sonra ilk defa olarak Konsey'de Kıbrıs konusundaki karar tasarıları hakkında da oy verme imkânını elde etmiştir. Son 21 ay zarfında, Konsey, Kıbrıs'taki BM Barış Gücü'nün görev süresinin uzatılması konusunda 3 karar (1873, 1898 ve 1930 sayılı) kabul etmiştir. Türkiye bu 3 karara da red oyu vermiştir. Çünkü, kararlarda sözde “*Kıbrıs Hükûmeti*” kavramı yer almaktadır. Bu kararların üçünde de atıf yoluyla zikredilen tek Konsey kararı UAD'ın da atıfta bulunduğu 1251 sayılı karardır.

Görüleceği üzere, UAD, Kosova'nın bağımsızlığının KKTC'nin uluslararası toplumun Türkiye dışındaki üyeleri tarafından tanınmasına emsal teşkil etmesini önleme gayreti içinde, BM Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs konusundaki kararlarına olduğundan farklı nitelik ve içerik atfetme yoluna gitmiştir. Hareket noktasını 1250 sayılı kararın oluşturduğu ANNAN Plânı'nı reddetmiş olan Rumlar ve onları destekleyenler, bilinçli biçimde 1250 sayılı kararın zikredilmesinden kaçınmaktadırlar. Gerçekten de 24 Nisan 2004 referandumlarından sonraki dönemde BM Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs konusunda kabul ettiği kararlarda referans olarak özellikle 1251 sayılı karar zikredilir olmuştur. İki Taraf arasındaki müzakereleri yeniden başlatma girişimlerinin başlangıcında Türk Tarafı yeni bir görüşme sürecinin ANNAN Plânı'nı temel alması gerektiği üzerinde durmuştur. Rum Tarafı buna karşı

çıkmıştır. Neticede, Kıbrıs'taki iki Taraf arasındaki müzakerelerin yeniden başlaması için Talât – Hristofyas arasında 21 Mart, 23 Mayıs ve 1 Temmuz 2008 tarihli mutabakatların ortaya çıkmasından sonra da yine Konsey kararlarında 1251 sayılı karara atf yapılmıştır (Örneğin, 13 Haziran 2008 tarihli ve 1818 sayılı karar).⁴⁹ GÜdülen amaç müzakere süreciyle ANNAN Plâni arasındaki organik bağın kaldırılması olmuştur. UAD, Kosova konusundaki mütalâasında 1250 sayılı kararı ön plâna çıkarmakla bu amaca hizmet etmiştir.

UAD, ayrıca, BM Güvenlik Konseyi'nin belirli bir konudaki kararları yorumlanırken, aynı konuya ilişkin bütün kararların incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu anlayışla, biz de, Kıbrıs sorununun çözümünün temel ilkelerini ve ana çerçevesini belirlemek amacıyla Denktaş-Makarios (12 Şubat 1977) ve Denktaş-Kyprianou (19 Mayıs 1979) arasında yapılmış olan Anlaşmaların ve bu Anlaşmaları benimseyen Konsey kararlarının bulunduğunu hatırlatmak istiyoruz. Ayrıca, BMGS'ne Kıbrıs konusunda “*iyi niyet görevi*” veren 367 sayılı karar ile 649 sayılı kararın da dikkate alınması gerektiğine işaret etmekte fayda görüyoruz.

Müzakerelerin Sonuçsuz Kalması Kosova'nın Bağımsızlık İlanını Haklı Kılmıştır

UAD'ın Kosova konusundaki mütalâasında ve Mahkemeye BM üyesi bazı Devletlerce sunulan yazılı ve/veya sözlü görüşlerde, Kosova'nın nihai statüsünü belirlemek üzere ilgili Taraflar arasında yapılan müzakerelerin sonuçsuz kalması Kosova'nın bağımsızlık ilânının haklılığına ve uluslararası hukuka uygunluğuna gerekçe olarak gösterilmiştir. Konuya bu açıdan bakıldığında uluslararası toplumun Kıbrıs Türk halkına ve KKTC'ne yaptığı kasti haksızlık çok daha açık görülmektedir.

UAD'ın mütalâasında Kosova'nın bağımsızlık ilânından önceki dönemde Kosova'nın nihai statüsünü belirlemek üzere 10 Haziran 1999 tarihli ve 1244 sayılı karara uygun olarak Haziran 2005'den itibaren yapılan teşebbüslerin ve Sırbistan ile Kosova arasında cereyan eden müzakere sürecinin seyri anlatılmaktadır. Bu çerçevede, Şubat 2006'dan Mart 2007 sonuna kadar, yani bir yıldan biraz fazla bir dönem içinde fasılalarla yapılan doğrudan müzakerelerin sonucunda BMGS'nin Özel Temsilcisinin BM Güvenlik Konseyi'ne sunulan raporunda şu değerlendirmeyi yaptığı nakledilmektedir:

49 S/RES/1818

“...bir yıldan fazla süren doğrudan görüşmeler, ikili müzakereler ve uzman istişareleri neticesinde tarafların Kosova'nın gelecekteki statüsü hakkında anlaşmaya varamayacakları açıkça belli olmuştur...Kesin görüşüme göre Kosova'nın nihai statüsü hakkında müzakerelerle karşılıklı anlaşmaya dayanan bir sonuca varma ihtimali tükenmiştir. Hangi şekilde olursa olsun ilâve görüşmeler bu çıkmazın üstesinden gelecek değildir...Kosova'nın statüsünü halletme zamanı gelmiştir. Kosova'nın yakın tarihini, Kosova'nın bugünkü gerçeklerini ve taraflarla yaptığım görüşmeleri dikkatle değerlendirdiğim zaman, tek yaşayabilir seçeneğin, başlangıç döneminde uluslararası toplumun nezaretinde olmak üzere, Kosova'nın bağımsızlığı olduğu sonucuna varmış bulunuyorum.”⁵⁰

UAD'ın mütalâasında, ayrıca, AB, Rusya Federasyonu ve ABD temsilcilerinden oluşan Troika'nın gözetiminde Kosova'nın gelecekteki statüsü hakkında 9 Ağustos – 3 Aralık 2007 tarihleri arasında yapılan müzakerelerden de sonuç alınamadığına işaret edilmekte ve Toika'nın hazırladığı raporunda “taraflar Kosova'nın statüsü hakkında anlaşmaya varamamışlardır; taraflar temel sorun olan ‘egemenlik’ konusunda geri adım atmamışlardır”⁵¹ şeklinde görüş bildirdiği nakledilmektedir.

70

UAD'ın mütalâasında, ayrıca, “bağımsızlık bildirisini kaleme alanlar (authors) nihai statü müzakerelerinin sonuçsuz kaldığının ve Kosova'nın geleceği için kritik bir noktaya ulaşıldığının bilinciyle hareket etmişlerdir” görüşüne yer verilmekte ve şöyle denilmektedir: “Bağımsızlık Bildirisini'nin dibacesinde ‘gelecekteki siyasî statümüz hakkında Belgrad ve Priştina arasında uluslararası toplumun desteğinde yıllardır süren müzakerelerden’ söz edilmiştir. Böylece, Bildiri, nihai statü hakkındaki müzakerelerin sonuçsuz kalması olgusu üzerine bina edilmiştir. ‘Karşılıklı kabul edilebilir bir statünün ortaya çıkması mümkün olamamıştır’ denilmiştir. Bu noktadan hareket edilerek, Bağımsızlık Bildirisini yazanlar Kosova'nın statüsünü ‘halletme’ ve Kosova halkının geleceğini açıklığa kavuşturma hususundaki kararlılıklarını vurgulamışlardır.”⁵²

Kıbrıs'ta Çözüm Rumlar Tarafından Engellenmiştir; Engellenmeye De Devam Olunmaktadır

Çözüm bulma amaçlı “müzakerelerin sonuçsuz kalmış olması” UAD

50 <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15987.pdf>; International Court of Justice, Year 2010, 2010, 22 July, General List No. 141, para.64-69, s. 24-26

51 Ibid, para 72, s. 27

52 Ibid, para. 105, s. 37

tarafından Kosova'nın bağımsızlığının ilânı için haklı bir gerekçe kabul edildiğine göre, biz de, bir kere de Kıbrıs sorununa ve KKTC'nin ilânına bu açıdan bakalım:

Siyasî çözüm bulma amacıyla yürütülen müzakereler Haziran 1968'de başlamıştır. 2010 yılında çözüm arayışları hâlâ sürmektedir. Şunu kesinlikle söyleyebiliriz ki, 42 yıldır süren görüşmelerin her dönemi, müzakerelerin Kıbrıs Rum Tarafınca oyalayıcı taktiklerle baltalanması veya çözüme ilişkin olarak BMGS tarafından ortaya konulan sözlü veya yazılı fikirlerin, somut plânların reddedilmesi yüzünden kesilmiştir. Müzakere sürecinin yeniden başlaması da, Kıbrıs Türk Liderliği'nin inisiyatif alması üzerine mümkün olabilmiştir. 1980-83 döneminde “iki kesimli federasyon” temelinde başlayan ve Kıbrıs Türk Tarafı'nın, “toprak” ve “Maraş” konuları dahil, gündemdeki her konuda somut öneriler yaptığı müzakereler, Rumların görüşme masasını terk edip konuyu BM Genel Kurulu'na götürmesi sonucunda kopmuştur. Rum Tarafı'nın bu dönemde müzakereleri baltalamak için başvurduğu “*enternasyonalizasyon*” kampanyasının ayrıntıları Kıbrıs Türk Tarafınca yazılı olarak BMGS'nin ve uluslararası toplumun dikkatine getirilmiştir.⁵³

1984-1985 döneminde (özellikle 17-20 Ocak 1985'de New York'da yapılan Denктаş – Kyprianou Zirve toplantısında) ve 26 Mart 1986'da BMGS'nin sunduğu taslak çözüm plânlarını KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş kabul etmiş; Rumlar reddetmiştir.

BMGS 12 Aralık 1984 tarihinde BM Güvenlik Konseyi'ne sunduğu raporunda⁵⁴ şunları ifade etmiştir: “...Ortak bir yüksek düzey anlaşması için bir ön taslak metni Taraflara sundum ve (metni) birleşik bir bütün halinde kendileriyle görüştüm....Görüşmeler süratle Kıbrıs sorununun kapsamlı çözümünün özü olarak adlandırılacak merkezî konular üzerinde yoğunlaştı. Kıbrıs Türk Tarafı sunuşumun bütün unsurları hakkında olumlu görüşler bildirdi. Müzakerelerin çok kritik bir aşamasında bulunduğumuzu dikkate alarak, bir düşünme arası telkin ettim. Bunun üzerine Cumhurbaşkanı Kyprianou Lefkoşa'ya gitmek üzere New York'dan ayrıldı....Bildirmem gerekir ki, hem anayasa konusunda, hem (sorunun) toprak veçhesinde Kıbrıs Türk Tarafı daha önceki yıllardaki pozisyonlarına göre özlü biçimde gelişmiş bir pozisyon ortaya koymuştur....”

53 A/37/809, 11.05.1983

54 S/16858, 12.12.1984, para. 50 ve 61, s. 11 ve 14.

BMGS 11 Haziran 1986 tarihli raporunda da “...Esefle kaydetmem gerekir ki *Taraflardan biri (Rum Tarafı) 29 Mart 1986 tarihli Çerçeve Anlaşma taslağını kabul etme durumunda olmadığı cihetle kapsamlı çözüm yönünde önerdiğim müzakereleri başlatmam için yol açılmış değildir. Bu şartlar altında mevcut durumun taşıdığı tehlikeler beni endişeye sevketmektedir...*”⁵⁵

Uluslararası siyasetin başaktörleri ve dünya basını Rauf Denктаş’ın tutumunu “*devlet adamlığına yaraşır*” olarak nitelemişler; Kyprianou’yu ise ağır bir dille kınamışlardır.⁵⁶

Verilen demeçlerde ve yapılan yorumlarda “*Kıbrıs sorununun çözümü yolunda son dönemde meydana gelen ümit verici hızlı gelişmelerin Kıbrıs Türk Lideri Rauf Denктаş’ın toprak ve anayasa konularında önemli ödünler ortaya koyması sayesinde gerçekleştiği; bu barışçı tutumun Rum tarafını savunmada bıraktığı; Kyprianou’nun olumlu karşılık verememesi yüzünden de anlaşmanın sonuçsuz kaldığı*” vurgulanmıştır.

Cyprus Mail Gazetesi Rum Yönetimi’nin eski Dışişleri Bakanı Nicos ROLANDIS’e atfen “*Kyprianou’nun federal bir çözümü hiçbir zaman istemediğini*” yazmıştır.

İngiliz The Times gazetesi “*BM resmî görevlileri Kyprianou’nun görüşmelerde iki kesimlilik ve eşit siyasî statü gibi Kıbrıslı Türklerle uzlaşmanın en temel unsurlarını ve ilkelerini sorguladığını açıkladılar*”⁵⁷ demiştir.

1992 – 1994 döneminde Rumların müzakere masasında ortaya koydukları olumsuz tutumlar da hatırlanmaktadır.

ANNAN Plânı üzerinde yapılan ayrı referanslarda Plânı reddeden Taraf’ın yine Rumlar olduğu bilinmektedir (24 Nisan 2004 referandumunun sonuçları ve uluslararası basında Rum tarafının tutumu hakkında çıkan eleştiriler hafızalarda canlılığını muhafaza ettiği cihetle ayrıca kaynak göstermeğe lüzum görmüyoruz).

55 S/18102/Add.1, para 19, s. 6

56 The Times, 1 Aralık 1984; The European Agency Bulletin, 1 Aralık 1984; Frankfurter Allgemeine Zeitung, 3 Aralık 1984; Christian Science Monitor, 3 Aralık 1984; The Wall Street Journal, 7 Aralık 1984; The Economist, 8 Aralık 1984; Athens News Agency, 2 Ocak 1985; The Observer, 13 Ocak 1985; The London Times, 17 Ocak 1985, Washington Post, 21 Ocak 1985; AP, 21 Ocak 1985; The New York Times, 21 Ocak 1985; The Times, 21 Ocak 1985; The Wall Street Journal, 24 Ocak 1985; The Guardian, 25 Ocak 1985; The Sunday Times, 27 Ocak 1985; London Times, 2 Mart 1985.

57 The Times, 21 Ocak 1985.

Uluslararası Adalet Divanı'nın Kosova Hakkındaki Kararı ve KKTC Gerçeği

Kıbrıs Rum Yönetimi'nin 1978-1983 döneminde Dışişleri Bakanı olarak görev yapmış bulunan Nikos ROLANDIS, 2009 Temmuz ayında Kıbrıs Rum Alithia gazetesinde yayınlanan makalesinde, Kıbrıs Rum Tarafı'nın 1948 yılından bu yana ortaya konulmuş bulunan 15 çözüm plânını reddetmiş olduğunu itiraf etmiştir. Bu plânlardan 10 tanesi 1964 – 2004 arasındaki döneme aittir.

Yukarıda tasvirine çalıştığımız tablonun ortaya koyduğu gerçeklere rağmen, müzakere sürecinin hiçbir döneminde uluslararası siyasetin başaktörleri, şimdi Kosova'nın bağımsızlığı konusunda yaptıkları gibi, “müzakereler sonuç vermemektedir; verme ihtimali de görünmemektedir; Kıbrıs Türk halkını kaderleriyle baş başa bırakamayız; KKTC'nin uluslararası toplumun üyeleri tarafından tanınması tek çaredir”, vs. şeklinde gerçekçi ve âdil bir değerlendirme içine girmemişlerdir (yukarıda da işaret ettiğimiz üzere, BMGS'nin Özel Temsilcisi, Kosova konusunda, sadece 1 sene süren bir görüşme sürecinden sonra müzakerelerin sonuç verme ihtimalinin tükendiğini; bu durumda tek seçeneğin Kosova'nın bağımsızlık ilân etmesi olduğunu ifade edebilmiştir.)

24 Nisan 2004 referandumlarından sonra BMGS yayınladığı raporunda “*Rumlar bir plânu değil, çözümün kendisini reddetmişlerdir*”⁵⁸ şeklindeki çok açık bir ifadeyle çözüm arayışının akim kalmasında Rumların sorumluluğuna işaret etmiş bulunmasına karşın, uluslararası toplum hareketsiz ve sessiz kalmıştır. BMGS'nin raporunun BM Güvenlik Konseyi'nde ele alınması mümkün olamamıştır. Oysa, Raporda, BMGS, diğer önemli hususlar meyanında “*dönüm noktası niteliğindeki 24 Nisan oylamasından sonra, 40 yıldır süren barış arayışının yeniden bir değerlendirmeğe tabi tutulmasını; gelecekte Kıbrıs sorununun daha iyi nasıl ele alınabileceğinin düşünülmesini*” Konsey'e tavsiye etmiştir.⁵⁹ Raporda, BMGS'nin, Kıbrıs Türk halkının üzerindeki *tecridin kaldırılması* yolundaki tavsiyesi de yer almaktadır.

Kıbrıs Türk Halkı'nın Bağımsızlık Bildirisi

Kosova'nın Bağımsızlık Bildirisi'nde olduğu gibi, Kıbrıs Türk Halkı'nın Bağımsızlık Bildirisi'nde de Kıbrıs sorununa çözüm arama gayretlerinin Rumlar tarafından boşa çıkarıldığı olgusuna işaret edilmiş ve bu durumun Kıbrıs Türk Halkı'nı kendi kaderini tayin etme mecburiyetinde bıraktığı

58 S/2004/437, 28.05.2004, para.83, s.20

59 Ibid, para. 92, s.22

vurgulanmıştır. Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclisi'nin 15 Kasım 1983 tarihli Bağımsızlık Bildirisi'nin 17. Maddesi şöyledir:

“17. Kıbrıs Rum Liderliği, özellikle 1981 sonlarından beri, Yunanistan'dan gelen olumsuz etkiler altında müzakere sürecini baltalamak, müzakerelerin dayandığı temel aşama noktalarını ve müzakere çerçevesini yıkmak niyetiyle hareket etmiştir. Büyük çabalarla ve sabırla elde edilen anlaşma noktalarının ortadan kalkmaması ve müzakerelerin tehlikeye düşmemesi için Kıbrıs Türk tarafının yaptığı uyarı ve çağruların hepsi, mağrur bir inatla, olumsuz karşılanmıştır.

Toplulararası görüşmelerin devam ettiği son üç yıl boyunca Kıbrıs Türk tarafı iki kesimli federal bir çözüm için sağlam bir temel oluşturulması amacıyla müzakere sürecine faal biçimde yapıcı katkılarda bulunmuştur. Kıbrıs Türk tarafının savunduğu temel görüşler, 1977 ve 1979 Zirve Andlaşmalarındaki kriterleri dikkate almış ve gerek 1980 Açış Beyanı, gerek 1981 BM Değerlendirme Belgesi'ndeki yaklaşımın özü ile uyum içinde olmuştur. Kıbrıs Türk tarafı sorunun bütün yönleriyle ilgili olarak kapsamlı öneriler sunmuş, uzlaşma yolunu açabilmek için bütün yapıcı yolları ve yaklaşımları denemiş ve bu uğurda büyük fedakarlıklarda bulunmayı göze almıştır.

Ancak Kıbrıs Türk tarafının tüm iyi niyetli önerileri ve uzlaşma yolunu açabilecek adımları karşılıksız bırakılmıştır. Kıbrıs Türk tarafının federal bir çözüm doğrultusunda süratle ilerlemesi için özli müzakerelere hazır olduğunun birçok kez önemle belirtilmesine rağmen, önce müzakere süreci Kıbrıs Rum tarafınca yavaşlatılıp yozlaştırılmış ve Kıbrıs Rum Liderliği Kıbrıs sorununu Kıbrıs Türk Halkı'nın sesini duyurmasına ve haklarını savunmasına imkan olmayan forumlara götürmek üzere müzakere masasını terk etmiştir.

Kıbrıs Rum yöneticilerinin, Kıbrıs Türk Halkı'nı federal bir devlet yapısı içinde eşit kurucu ortak statüsünde görmek istemedikleri açıkça anlaşılmaktadır.

Özellikle, son zamanlarda, Kıbrıs Rum Yöneticilerine egemen olan tutum Federal Devlet ve kurucu ortaklık anlayışı ile bağdaşmayan, geçmişin acı deneyimlerini değerlendirmeyen, Kıbrıs Türk Halkına kendi kesiminde, güven içinde özgürce yaşama hakkını tanım istemeyen ve daha önce üzerinde anlaşmaya varılmış temel noktaları bile ortadan kaldırma amacı güden olumsuz bir tutumdur.

Uluslararası Adalet Divanı'nın Kosova Hakkındaki Kararı ve KKTC Gerçeği

Bu durumda, Kıbrıs Türk Halkı kendi geleceği üzerinde yeniden düşünmek zorunluluğunu duymuştur.”

“Self-Determination” İlkesi

UAD Kosova'nın “*self-determination*” hakkına sahip olduğunu belirlemiştir. Aynı şekilde Kıbrıs Türk halkının da bu hakka sahip olduğu tartışılmaz. Kıbrıs Cumhuriyeti 1960'da kurulurken, Zürih ve Londra mutabakatlarının sonucu ortaya çıkan Antlaşmaları Kıbrıs'taki iki toplumun her biri kabul ettiğini kendi Liderinin imzasıyla ayrı ayrı beyan etmiştir. Yani, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşunda iki toplumun ayrı iradesi esas alınmıştır. ANNAN Plânı üzerinde Ada'nın her iki kesiminde eş zamanlı ayrı referandumların yapılmış olması da Kıbrıs'ta iradesi esas alınan iki ayrı halkın varlığını bir kere daha teyit ve tescil etmiştir. Ada'da halen yürütülmekte olan müzakere süreci sonucunda ortaya çıkabilecek Antlaşma taslağının kaderi de Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum halklarının ayrı referandumlar yoluyla ayrı ayrı izhar edecekleri iradelerle belirlenecektir

Sonuç

27 yıl önce dünyaya açıklanan bu gerekçenin müzakere süreci ve Rumların niyetleri bakımından ortaya koymuş olduğu tablo, daha da netleşmiş olarak, bugün de varlığını sürdürmektedir. Uluslararası siyasetin başaktörleri, bu tabloyu ve KKTC gerçeğini görmezlikten gelmeye devam etmektedirler. 24 Nisan 2004 referandumlarının, Rumların verdikleri red oyları bakımından bu satırların yazarı için sürpriz teşkil etmemiş olan sonuçları, KKTC ve Türkiye bakımından KKTC'nin tanınması siyasetinin kararlılıkla uygulanmaya konulması bakımından tarihî bir fırsat oluşturmuştu. Bu fırsat o zaman heba edilmiştir. Heba edilmekle kalmayıp, 2008'de ANNAN Plânı'nın gerisinde olan bir temel üzerinde görüşmelerin başlatılmasına razı olunmuştur.

KKTC'de ve Türkiye'de yetkili en üst mercilerin öngördüğü ve benimsediği “*Ada'daki iki halkın, iki Devlet'in, iki demokrasinin ve iki kesimliliğin oluşturduğu gerçekler temelinde çözüm*” hedefine,⁶⁰ Talât – Hristofyas

60 Bknz. MGK toplantılarının Basın Bildirileri, 24 Nisan 2008, para. 2.C, www.mgk.gov.tr

Bknz. Gül-Talât görüştü, Yeni Düzen Gazetesi (KKTC), 3 Ocak 2008 Perşembe;

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı'nın web sitesi www.tccb.gov.tr, Basın Açıklamaları, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 34. Yıldönümü, 20.07.2008.MGK'nun Bildirisi'nde, çözümün “*iki ayrı halkın ve*

arasında varılan ve içinde şimdi UAD'ın da arka çıktığı 1251 sayılı Güvenlik Konseyi kararının belirli unsurlarının da yer aldığı çerçevede ulaşmanın mümkün olabileceğini düşünmüyoruz.

GKRY'nin Kosova konusu vesilesiyle UAD'a bildirdiği görüşler meyanında yer alan “müzakerelerin temeli Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ülkesinin tamamı üzerindeki tek Devlet olduğu olgusudur” şeklindeki iddia da, bizim müzakerelerin sonucu hakkında iyimser olmamıza el vermemektedir. Esefle kaydetmemiz gerekir ki, başta İngiltere olmak üzere, uluslararası siyasetin önemli aktörleri Rumların bu iddialarını desteklemeğe; Rumların Ada'da *status quo*'nun devamına sebep olan tutum ve davranışlarını müeyyidesiz bırakmağa, AB'ne üye kabul etmelerinde olduğu gibi, hattâ onları ödüllendirmeğe devam etmektedirler.

UAD'ın Kosova'nın bağımsızlığının uluslararası hukuka uygun olduğu yolunda verdiği mütalâayı tabiatıyla memnuniyetle karşılıyoruz. Bununla beraber, bu mütalâayı, içinde yer alan, çoğu Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs konusundaki tek yanlı siyasî tercihlerinin ifadesi olan unsurlar sebebiyle, uluslararası plânda Kıbrıs Türk Halkına ve Türkiye'ye yapılan haksızlığın yeni bir belgesi olarak değerlendiriyoruz.

15 Kasım 1983 tarihinde 27 yaşını tamamlayacak olan KKTC gerçeğinin siyasî mülâhazalarla görmezlikten gelinmesinin, sadece ve sadece, Rum Tarafı'nı çözümsüzlük politikalarını sürdürme de daha azimli kılacağıı belirtmeği zait addediyoruz.

Kıbrıs müzakere sürecinin bu kere de akim kalması halinde KKTC'nin Türkiye'den başka Devletlerce de tanınması sürecinin başlayacağına inanmak istiyoruz.

Kıbrıs sorununa ve KKTC'ne ilişkin veçheleri bakımından UAD'ın mütalâasını, adalet tevziinin adaletin düzgün işleyen kantarında değil, siyasetin ve diplomasinin kaygan zemininde yapılmasının vahim sakıncalarının kanıtı olarak görüyoruz.

demokrasinin varlığına” dayanan; “iki kesimliliği, iki Tarafın siyasî eşitliğini” koruyan; “Garanti ve İttifak Andlaşmalarının yürürlükte” kalmasını ve “iki Kurucu Devlet'in eşit statüde” olmasını sağlayan; “yeni bir ortaklık Devleti” kuran ve bu “parametreleri koruyan” nitelikler taşıması gerektiğine işaret edilmiştir.

Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül de Kıbrıs konusunda birkaç vesileyle açıklamış olduğu görüşlerinde, Türkiye'nin “Kıbrıs'ta huzur ve barışın teminatı” olarak gördüğü çözümü, “Ada'daki mevcut gerçeklere dayanacak bir çözüm” şeklinde nitelemiş ve Ada'daki “gerçekleri” “birbirine eşit iki halk”, “iki demokrasi” ve “iki devlet” olarak tanımlamıştır.

Uluslararası Adalet Divanı'nın Kosova Hakkındaki Kararı ve KKTC Gerçeği

Bu açıdan bakıldığında, Türkiye ile Yunanistan arasındaki belirli sorunların UAD'a havale yoluyla halledilmesi yönünde uluslararası plânda yapılan siyasî taleplerin, telkinlerin, dostane olduğu söylenen isteklerin ve ülkemizde bu yönde varlığını müşahede ettiğimiz bazı düşüncelerin ve eğilimlerin, Türkiye tarafından değerlendirilmesi bakımından, UAD'ın Kosova'ya ilişkin istişarî mütalâasında öğretici ve uyarıcı veçhelerin de bulunduğunu düşünürüz.